

Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej
- Państwowy Instytut Badawczy

ul. Świętokrzyska 20
00-950 Warszawa 1
Skr. pocztowa 984

tel./faks: (48 22) 826 93 22, (48 22) 826 61 58

email: rachrol@fadm.pl

www.fadm.pl

INSTRUKCJA PROWADZENIA ZAPISÓW W KSIĄŻKACH RACHUNKOWYCH

**dla indywidualnych gospodarstw rolnych w ramach
systemu zbierania i wykorzystywania danych rachunkowych
z gospodarstw rolnych**

Wersja 2011

**Wersja 2011 stanowi zmodyfikowaną wersję 2010.
Modyfikacji dokonał zespół w składzie:**

dr inż.	Lech GORAJ (kierownik zespołu)
mgr inż.	Monika BOCIAN
dr inż.	Dariusz OSUCH
mgr inż.	Adam SMOLIK

Spis treści

1.	WSTĘP	4
2.	METODYKA I ORGANIZACJA BADAŃ.....	5
3.	OGÓLNE INFORMACJE O AKTYWACH I ZOBOWIĄZANIACH GOSPODARSTWA ROLNEGO	9
4.	SPIS AKTYWÓW I ZOBOWIĄZAŃ (SAiZ).....	11
5.	SPIS WYBRANYCH AKTYWÓW I ZOBOWIĄZAŃ (SWAiZ)	29
6.	KSIĄŻKA WPŁYWÓW I WYDATKÓW (KWiW).....	33
6.1.	WPŁYWY	34
6.2.	WYDATKI	37
7.	KSIĄŻKA OBROTÓW I ZASZŁOŚCI (KOiZ)	43
	ANEKS	73

1. WSTĘP

System zbierania i wykorzystywania danych rachunkowych z gospodarstw rolnych (Polski FADN) oparty jest o Ustawę z dnia 29 listopada 2000 r. (Dz. U. Nr 3 z 2001 r., poz. 20 z późniejszymi zmianami).

Podstawowym celem systemu jest:

- określanie rocznych dochodów wytworzonych w gospodarstwach rolnych;
- wykonywanie analiz ekonomicznych dla różnych grup gospodarstw rolnych oraz ocena sytuacji w rolnictwie i na rynkach rolnych.

Dane rachunkowe z gospodarstw rolnych zbierane są według jednolitych formularzy - wyłącznie z gospodarstw wylosowanych dla potrzeb systemu, których posiadacze wyrażą na to zgodę i podpiszą z Biurem Rachunkowym umowę o zbieranie danych rachunkowych.

Podstawowe zasady obowiązujące w systemie:

- Dane rachunkowe zebrane z gospodarstw rolnych nie mogą być wykorzystywane dla celów podatkowych (Dz. U. Nr 3 z 2001 r., poz. 20 z późniejszymi zmianami, Art. 4. 1).
- Dane osobowe posiadaczy gospodarstw rolnych są chronione na zasadach określonych w Ustawie z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych (tekst jednolity Dz.U. z 2002 r. Nr 101 poz. 926, z późniejszymi zmianami) i nie mogą być udostępniane bez zgody posiadacza gospodarstwa rolnego.
- Dane źródłowe oraz wyniki określonego gospodarstwa mogą być udostępniane wyłącznie przez samego rolnika lub za jego zgodą.
- Wyniki produkcyjno - ekonomiczne gospodarstw rolnych mogą być publikowane wyłącznie w postaci średnich dla wydzielonych grup gospodarstw. Każda grupa musi zawierać co najmniej 15 gospodarstw.
- Zakres gromadzonych danych źródłowych z gospodarstw rolnych dostosowano do wymogów sprawozdania z gospodarstwa rolnego do Komisji Europejskiej UE oraz do pojęć i kategorii ekonomicznych obowiązujących w systemie gospodarki rynkowej.

2. METODYKA I ORGANIZACJA BADAŃ

Do gromadzenia danych rachunkowych z indywidualnych gospodarstw rolnych służy zestaw 6 dokumentów. Obejmują one 2 instrukcje i 4 książki rachunkowe do rejestrowania danych źródłowych. Są to:

- Instrukcja Prowadzenia Zapisów w Książkach Rachunkowych;
- Instrukcja Kodowania oraz Wykazy Kodów;
- Spis Aktywów i Zobowiązań (SAiZ);
- Spis Wybranych Aktywów i Zobowiązań (SWAiZ);
- Książka Wpływów i Wydatków (KWiW);
- Książka Obrótów i Zaszłości (KOiZ).

Każde gospodarstwo, uczestniczące w Polskim FADN, posiada **numer identyfikacyjny**. Numer ten nadawany jest gospodarstwu w biurze rachunkowym na podstawie wytycznych z Agencji łącznikowej w Warszawie. Nadany numer obowiązuje przez cały czas uczestniczenia gospodarstwa w badaniach. Tylko w wyjątkowych przypadkach może być nadany nowy numer identyfikacyjny. Dotyczy to następujących sytuacji:

- podziału gospodarstwa między dwóch posiadaczy,
- połączenia dwóch gospodarstw w jedno.

Uwagi:

- **Numerem identyfikacyjnym musi być opatrzony każdy dokument zawierający dane źródłowe, który odsyłany jest do Biura Rachunkowego opracowującego wyniki.**
- **Dane źródłowe wpisane do tabel we wszystkich książkach rachunkowych muszą być czytelne.**
- **Wszystkie kratki wyciemnione (nie wykreślone) są miejscami przeznaczonymi na informacje pomocnicze dla osób wypełniających lub zamykających książki rachunkowe oraz osób poprawiających błędy ujawnione przez program komputerowy. Dane z tych pól nie będą wczytywane do komputera.**

Książki do spisu aktywów i zobowiązań (SAiZ oraz SWAiZ) – zawierają tabele przeznaczone do rejestracji danych o aktywach i zobowiązaniach gospodarstwa rolnego na konkretny dzień bilansowy, tj.: 1.I. lub 31.XII. Tabele należy wypełnić na podstawie spisu z natury (rzeczowe aktywa trwałe i aktywa obrotowe gospodarstwa rolnego) bądź wywiadu z rolnikiem (aktywa finansowe oraz należności i zobowiązania gospodarstwa rolnego).

Spis Aktywów i Zobowiązań (SAiZ) sporządzany jest tylko jeden raz - na 1 stycznia w roku włączenia gospodarstwa do badań objętych niniejszym systemem. Natomiast **Spis Wybranych Aktywów i Zobowiązań** (SWAiZ) sporządzany jest corocznie (tj. w każdym roku uczestniczenia gospodarstwa rolnego w systemie).

W SWAiZ rejestrującym stan na 31 grudnia pominięto niektóre tabele w stosunku do spisu na 1 stycznia (sporządzanego w roku włączenia gospodarstwa rolnego do badań). Pominięte tabele dotyczą:

- informacji ogólnych – gdyż dane te zwykle nie ulegają zmianie z roku na rok, a zmienione pojedyncze pozycje można zanotować na stronie „Notatki” spisu na koniec roku i nanieść je do pamięci komputera przy wczytywaniu tej książki,
- rzeczowych składników aktywów trwałych, których stan końcowy można wyliczyć na podstawie pozostałych księzek wypełnianych w trakcie roku obrachunkowego,
- ulepszeń w obcych środkach trwałych oraz środków trwałych w budowie, których stan końcowy wynika z tabel inwestycyjnych zamieszczonych w Księżce Obrotów i Zaszłości,
- produkcji roślinnej w toku (cykl krótki i cykl długi), której stan końcowy wyliczany jest również w odpowiednich tabelach Książki Obrotów i Zaszłości,
- rozliczeń przychodów przyszłych okresów – których stan końcowy wyliczany jest przez program komputerowy.

Uwagi:

- **W gospodarstwach rolnych uczestniczących w systemie więcej niż jeden rok, stan końcowy danego roku staje się stanem początkowym roku następnego.**
- **Inwentaryzację przeprowadza pracownik biura rachunkowego wraz z rolnikiem.**
- **Kodowanie naniesionych danych źródłowych należy do obowiązków pracownika biura rachunkowego.**

Jeśli błędy w SAIz zostaną zauważone dopiero w roku następnym, to koryguje się je w „Wykazie Aktywów i Zobowiązań Gospodarstwa Rolnego na dzień 01-01-roku następnego” (wytworzonym przez aplikację Polski FADN, zawiera wyszczególnie i kod danego aktywa lub zobowiązania).

Organizacja zbierania danych rachunkowych w Polskim FADN wymaga, aby w pierwszym roku badań w gospodarstwie rolnym wykonać dwa spisy (pełny – na początek roku i częściowy – na koniec roku obrachunkowego). Natomiast w kolejnych latach wykonuje się tylko spis częściowy na koniec roku obrachunkowego i ewentualnie korektę stanu na początek danego roku.

Dane zawarte w Książkach Spisowych (SAiZ oraz SWAiZ) posłużą do sporządzenia bilansu gospodarstwa na dzień 1 stycznia i 31 grudnia. Niektóre informacje z bilansu (np. dane o zapasach) wykorzystane będą także przy sporządzaniu rachunku wyników.

Książka Wpływów i Wydatków (KWiw) przeznaczona jest do systematycznego rejestrowania wszystkich wpływów i wydatków związanych z gospodarstwem rolnym, m. in. wszelkich zakupów i sprzedaży (lewa część tabel) oraz wpłat i wypłat związanych z rozliczeniem tych transakcji (prawa część tabel).

KWiW zawiera dwa rodzaje tabel - tabelę Wpływów i tabelę Wydatków. Na każdej stronie tych tabel, w części środkowej (nad tabelą) znajduje się miejsce na wpisanie numeru miesiąca badań. Oprócz tego w KWiW znajdują się:

- tabela do sporządzenia podręcznego wykazu kodów najczęściej powtarzających się w danym gospodarstwie,
- formularz kontrolny wpłat i wypłat występujących zazwyczaj w gospodarstwie rolnym,
- notatnik.

Uwaga:

Na każdej stronie Wpływów i Wydatków musi zostać wpisany numer miesiąca, którego dotyczą zapisane dane źródłowe, np.: 01, 02, ... lub 12.

Książka Obrotów i Zaszłości (KOiZ) służy do zapisu danych o zdarzeniach niefinansowych występujących w trakcie roku obrachunkowego.

Są to dane o: zasobach i nakładach pracy ludzi, powierzchni zasiewów, miesięcznych stanach zwierząt utrzymywanych (żywionych) w gospodarstwie, nieodpłatnych przekazaniach z gospodarstwa i do gospodarstwa rolnego, nakładach rzeczowych na produkcję, nakładach inwestycyjnych, podziale kosztów wspólnych, stratach w majątku gospodarstwa rolnego oraz użytkowaniu kwot produkcyjnych.

Do rejestracji danych przeznaczono 23 tabelę tematyczne wraz z czterema tabelami pomocniczymi. Dane z tabel tematycznych będą wczytywane do pamięci komputera po zamknięciu roku obrachunkowego. Tabel pomocniczych nie wczytuje się.

Uwagi:

- **Przed przystąpieniem do wypełniania poszczególnych ksiąg rachunkowych należy zapoznać się z całością Instrukcji Prowadzenia Zapisów w Książkach Rachunkowych oraz tabelami zawartymi w poszczególnych ksiągkach. Szczególną uwagę należy zwrócić na przypisy zamieszczone pod poszczególnymi tabelami.**
- **Zapoznać należy się także z Instrukcją Kodowania oraz Wykazami Kodów, które obok niniejszej Instrukcji, definiują wymaganą szczegółowość zapisów danych źródłowych.**
- **Jeśli któraś z tabel, w którejkolwiek książce rachunkowej nie zostanie wypełniona z uwagi na brak zaszłości w gospodarstwie, należy wyraźnie to zaznaczyć poprzez wpisanie uwagi: „nie dotyczy”, „zaszłość nie występuje” lub poprzez przekreślenie całej tabeli, w formie litery „Z”.**

W Polskim FADN obowiązuje następująca procedura sporządzania korekty stanu początkowego kolejnego roku obrachunkowego:

Możliwe jest jedynie wykonanie korekty danych, które zostały automatycznie (programowo) przeniesione ze stanu końcowego poprzedniego roku obrachunkowego na stan początkowy bieżącego roku obrachunkowego. Korektę wykonuje się w „**Wykazie Aktywów i Zobowiązań Gospodarstwa Rolnego na dzień 01-01-xxxx**”, **wytworzonym przez aplikację Polski FADN**. Korekty danych znajdujących się w „Wykazie Aktywów i Zobowiązań Gospodarstwa Rolnego na dzień 01-01-xxxx” nanosić należy **długopisem koloru czerwonego**, a w **kolumnie „Korekta” należy wstawić znak „✓”**.

Zastosowanie tej procedury korekty nie zmienia wyników roku poprzedniego. Wyjaśnia ona jednak powód braku ciągłości danych rachunkowych wyrażającej się tym, że stan końcowy poprzedniego roku nie jest tożsamy ze stanem początkowym bieżącego roku. Uzyskuje się dzięki temu właściwą podstawę wyjściową do rachunku wyników w bieżącym roku obrachunkowym.

Dodatkowe źródła informacji dla doradcy i rolnika na temat danych z gospodarstwa rolnego:

Wykaz Aktywów i Zobowiązań Gospodarstwa Rolnego na dzień 01-01 – jest generowany dla każdego gospodarstwa przez Zakład Rachunkowości Rolnej IERiGŻ-PIB i zamieszczany na serwerze FTP w katalogach poszczególnych Biur Rachunkowych. Wykaz ten zawiera szczegółowe informacje dotyczące aktywów i zobowiązań gospodarstwa na dzień 1 stycznia. Zakres tego wykazu jest poszerzony w porównaniu z wykazem tworzonym przez aplikację Polski FADN (oprócz wyszczególnienia i kodu zawiera również dane na temat m. in. ilości, wartości, charakterystyki środka trwałego, liczby lat dalszego użytkowania).

Plik WTX (WTX-rok-NIG) (aplikacja PL FADN, menu: Testy → Eksportuj wyniki testów) – zawiera poszczególne kategorie wynikowe naliczone dla danego gospodarstwa. Informacje te są szczególnie pomocne np. przy prawidłowym rozdysponowaniu ilościowym produktów (w arkuszu ‘Lista tabel’ należy wskazać tabelę ‘_ProdukcjaIlosc’, aby prześledzić zapisy dla danego kodu produktu).

Raport Indywidualny (aplikacja PL FADN, menu: Raporty → Indywidualny) – jest wytwarzany dla każdego gospodarstwa rolnego, przekazującego dane do Polskiego FADN. Dotyczy on wyłącznie gospodarstwa rolnego. Podstawą jego wytworzenia są dane rachunkowe z określonego roku obrachunkowego nie wykazujące błędów w procedurze programowego testowania jakości danych. Na podstawie raportu możemy prześledzić całość działalności gospodarstwa rolnego począwszy od jego zasobów środków produkcji, poprzez poniesione w procesie produkcyjnym nakłady i koszty, aż do uzyskanych wyników w wymiarze ilościowym i wartościowym.

3. OGÓLNE INFORMACJE O AKTYWACH I ZOBOWIĄZANIACH GOSPODARSTWA ROLNEGO

Przez aktywa gospodarstwa rolnego rozumieć należy wszystkie składniki majątku trwałego i obrotowego będące własnością gospodarstwa rolnego.

Do aktywów trwałych zaliczamy: wartości niematerialne i prawne (np. zakupione lub otrzymane kwoty produkcyjne), rzeczowe aktywa trwałe (grunty, melioracje, nasadzenia trwałe, budynki i budowle, środki transportowe, maszyny i urządzenia techniczne, zwierzęta stada podstawowego, zakończone ulepszenia w obcych środkach trwałych), środki trwałe w budowie, zaliczki na zakup: środków trwałych, wartości niematerialnych i prawnych oraz inwestycji w toku, a także finansowe aktywa trwałe, (takie jak: akcje i udziały w obcych jednostkach współpracujących z gospodarstwem rolnym (np. w cukrowni) oraz rozliczenia międzyokresowe długoterminowe.

Do aktywów obrotowych zaliczamy: rzeczowe aktywa obrotowe (zwierzęta stada obrotowego, zapasy produktów własnych oraz materiałów do produkcji, produkcję roślinną w toku), zaliczki wpłacone a'konto przyszłych zakupów materiałów i usług, zaliczki wniesione na poczet przyszłych świadczeń finansowych, należności za dostarczone (sprzedane) produkty i usługi, należności budżetowe (z tytułu dotacji, zwrotu VAT), należności z tytułu odszkodowań ubezpieczeniowych oraz środki pieniężne (np. gotówkę w kasie i na rachunku bankowym gospodarstwa rolnego), a także krótkoterminowe rozliczenia międzyokresowe kosztów.

Własnością gospodarstwa rolnego są składniki majątkowe wyprodukowane w gospodarstwie, zakupione w przeszłości za własne środki pieniężne bądź kredyt oraz te, które otrzymano nieodpłatnie (w drodze spadku lub darowizny). Własnością gospodarstwa są również aktywa nabyte na podstawie umowy leasingu finansowego (kapitałowego), za które gospodarstwo musi jeszcze zapłacić, ale które gospodarstwo ma prawo amortyzować od momentu otrzymania.

Rzeczowe środki trwałe gospodarstwa rolnego

Rzeczowe środki trwałe charakteryzują się tym, że uczestniczą w wielu cyklach produkcyjnych. W przypadku maszyn i urządzeń technicznych do środków trwałych zalicza się te, których wartość początkowa w cenach bieżących, czyli cena nabycia lub wytworzenia identycznego lub zbliżonego nowego środka trwałego, wynosi co najmniej równowartość 300 euro. Za rzeczowe środki trwałe uznaje się składniki majątkowe stanowiące własność lub współwłasność gospodarstwa rolnego. Środki te mogły być nabyte lub zostały wytworzone we własnym zakresie. W momencie „wejścia” do gospodarstwa muszą być kompletne i zdadne do użytkowania. Ich przewidywany (w momencie zakupu lub wytworzenia) okres użytkowania musi

być dłuższy niż 1 rok. Do rzeczowych środków trwałych gospodarstwa rolnego zalicza się również zakończone ulepszenia w obcych środkach trwałych - np.: wybudowane boksy dla zwierząt w dodzierżawionym budynku inwentarskim.

Uwagi:

- **Rzeczowy środek trwały, którego gospodarstwo jest współwłaścicielem – w spisie z natury uwzględnia się tylko w takiej części, w jakiej jest on jego własnością.**
- **Rzeczowy środek trwały zakupiony przez gospodarstwo na kredyt oraz na zasadach leasingu kapitałowego (finansowego) – w spisie inwenturowym uwzględniany jest w pełnej wartości netto (bez VAT), a kwota pozostająca do spłacenia uwzględniana jest w zobowiązaniach gospodarstwa.**
- **Rzeczowego środka trwałego użytkowanego przez gospodarstwo na zasadach leasingu operacyjnego lub innych umów o charakterze użyczenia nie uwzględnia się w spisie z natury, gdyż nie jest on własnością gospodarstwa.**

Wszystkie rzeczowe środki trwałe podlegają umorzeniu (amortyzacji) – niezależnie od tego jak często (i czy w ogóle) są użytkowane. Starzeją się bowiem zawsze – jeśli nie fizycznie, to na pewno technologicznie, czyli na skutek wprowadzenia środków nowszych (wydajniejszych).

Przez **umarzanie** rozumieć należy proces stopniowego zmniejszania roszczeń właścicielskich wobec gospodarstwa rolnego z tytułu poniesionego kosztu inwestycyjnego. Umarzanie to następuje poprzez włączanie ustalonej części kosztów inwestycji do kosztów działalności operacyjnej gospodarstwa rolnego.

Uwagi:

- **Zamortyzowane środki trwałe użytkowane nadal w gospodarstwie zapisujemy z wartością 1 zł i liczbą lat 0.**
- **Zamortyzowane środki trwałe nieużytkowane już w gospodarstwie należy usunąć ze stanu gospodarstwa. Umożliwia to narzędzie porządkujące nrpbr/id zamieszczone na stronie internetowej www.fadn.pl w dziale: Strona główna → Oprogramowanie → Do pobrania → Pozostałe, narzędzia... Narzędzie to odblokowuje wiersze do usunięcia w tabeli SAiZ oraz porządkuje tabelę dziennika w KOiZ. UWAGA! Po zastosowaniu narzędzia porządkującego nrpbr/id użytkownik będzie mógł samodzielnie usunąć wiersze w tabeli SAiZ, w których wartość środka trwałego oraz przewidywana liczba lat użytkowania równe są zero!**

Rzeczowe środki obrotowe gospodarstwa rolnego zużywane są zwykle w ciągu jednego roku. Zalicza się do nich zarówno produkty własne (wytworzone w danym gospodarstwie), jak i materiały obce (zakupione lub otrzymane nieodpłatnie).

Zobowiązania gospodarstwa rolnego to wszelkie długi ciążące na gospodarstwie. Mogą nimi być zarówno zobowiązania finansowe, jak i towarowe. Przykładami zobowiązań finansowych są: niespłacone kredyty, niezapłacone podatki, nieopłacone zakupy środków produkcji i usług itp. Przykładami zobowiązań towarowych są pobrane zaliczki a'konto przyszłych sprzedaży produktów gospodarstwa rolnego.

4. SPIS AKTYWÓW I ZOBOWIĄZAŃ (SAiZ)

(sporządzany tylko w pierwszym roku przystąpienia gospodarstwa do Polskiego FADN)

Książka „Spis Aktywów i Zobowiązań” (SAiZ) zawiera Informacje ogólne, Informacje dotyczące płatności niezwiązanych z produkcją roku bieżącego, Wycenę własnych gruntów rolnych na dzień 01.01. oraz 22 tabele tematyczne służące do przeprowadzania spisu z natury lub wywiadu z rolnikiem.

Uwaga:

Tabele w SAiZ wypełnia pracownik biura rachunkowego razem z rolnikiem.

Zasoby własnych składników majątkowych gospodarstwa rolnego, a także ciężących na nim zobowiązań w dniu 1 stycznia rejestrowane być muszą w wyodrębnionych do tego celu tabelach tematycznych, w podziale na wymagane grupy, bądź kody, z wymaganą dokładnością (opisaną w bocznych tabel, w Instrukcji Kodowania oraz Wykazach Kodów, lub w niniejszej Instrukcji). **Każdy składnik majątkowy jest oddzielnym obiektem spisu.**

Dopuszcza się spisywanie w jednej pozycji obiektów zbiorczych, takich jak duża ilość opakowań wielokrotnego użytku - np. skrzynek do owoców. Po spełnieniu jednoczesnym trzech warunków: identycznej ceny, zbliżonego przeznaczenia (pozwalającego na użycie tego samego kodu) oraz identycznego przewidywanego okresu użytkowania, możliwe jest łączenie składników majątku w jeden **obiekt zbiorczy**.

Z zasady aktywa rzeczowe rejestruje się zarówno ilościowo jak i wartościowo. Wyjątek stanowią: zasoby ziemi własnej, drzewostan leśny i produkty własne nietowarowe - co do których wymagana jest jedynie rejestracja ilościowa.

Każdemu rejestrowanemu, przy pierwszej inwentaryzacji, zdatnemu do użytkowania rzeczowemu środkowi trwałemu musi zostać nadany indywidualny kod cyfrowy z „Wykazu Kodów 1”, który będzie mu przypisany przez cały czas jego użytkowania w gospodarstwie, a także przy sprzedaży lub nieodpłatnym przekazaniu poza gospodarstwo rolne.

Każdemu rzeczowemu środkowi trwałemu będącemu w trakcie budowy lub remontu kapitalnego musi zostać nadany indywidualny kod cyfrowy z „Wykazu Kodów 0”. **Końcówki „nn” kodów z wykazu „0” nie mogą być takie same jak przy podobnych środkach trwałych oznaczonych kodami z wykazu „1”.** Obowiązuje bowiem zasada, że po zakończeniu inwestycji zostaje zmieniona tylko pierwsza cyfra kodu (z „0” na „1”).

Zapasy produktów własnych oraz zwierzęta kodowane są kodami z „Wykazu 6”, a zapasy materiałów obcych (pochodzące z zakupu lub otrzymane nieodpłatnie) kodami z „Wykazu 5”.

Należności (pieniądze należne gospodarstwu rolnemu) mogą być kodowane kodami z Wykazów: „0” (za sprzedane inwestycje w toku), „1” (za sprzedane środki trwałe), „2” (należne dotacje), „3” (udzielone pożyczki z kasy gospodarstwa rolnego lub nie zwrócone kaucje gwarancyjne), „6” (za sprzedane produkty i zwierzęta), „7” (za wykonane przez gospodarstwo usługi) lub „8” (należne odszkodowania i czynsze). **Kod należności musi zawsze precyzować, z jakiego tytułu należność zaistniała.**

Zobowiązania (długi ciężące na gospodarstwie) kodowane mogą być kodami z Wykazów: „0” (za zakupione rozpoczęte inwestycje lub materiały do inwestycji), „1” (za zakupione środki trwałe), „2” (nienależne dotacje, które gospodarstwo musi zwrócić), „4” (kredyty, pożyczki i spłaty rodzinne ciężące na gospodarstwie), „5” (za materiały do bieżącej produkcji), „6” (za zakupione zwierzęta), „7” (za zakupione usługi i pracę najemną), „8” (niezapłacone podatki, opłaty, ubezpieczenia, czynsze dzierżawne, odsetki od kredytów itp.) lub „95-1*” (składka KRUS). **Kod zobowiązania musi zawsze precyzować, z jakiego tytułu dane zobowiązanie zaistniało.**

Uwagi:

- **Wycena wszystkich aktywów i zobowiązań dokonana być musi w złotych.**
- **Środki pieniężne oraz należności i zobowiązania wyrażone w walutach obcych przeliczyć należy na złote według średniego kursu walut NBP na dzień spisu.**
- **Rzeczowe aktywa trwałe, wartości niematerialne i prawne oraz zapasy magazynowe (własne i obce) wycenione być muszą w wartości netto (bez VAT).**
- **Należności i zobowiązania wycenione być muszą w kwocie wymagalnej zapłaty.**

Wypełnianie Książki „SAiZ” należy rozpocząć od wpisania informacji ogólnych o gospodarstwie rolnym oraz danych personalnych i adresu korespondencyjnego posiadacza badanego gospodarstwa (wraz z numerem telefonu).

Informacje ogólne:

- **Lokalizacja siedliska** - to miejsce położenia siedliska (budyneków gospodarstwa rolnego, a najczęściej także domu mieszkalnego posiadacza gospodarstwa rolnego) bądź większości użytków rolnych (w sytuacji braku siedliska).
- **Okręg podatkowy** - należy spisać z nakazu podatkowego. W przypadku, gdy użytki rolne, użytkowane w danym roku przez gospodarstwo, położone są w więcej niż jednym okręgu podatkowym, należy podać ten numer okręgu podatkowego, w którym znajduje się największa ich część.
- **Wysokość nad poziom morza** - należy określić zgodnie z wymogami podanymi w odnośniku „b” - wpisując taki kod, który jest odpowiedni dla przeważającej części użytków rolnych uprawianych przez rolnika w danym roku badań.

Uwaga:

Informacje ogólne (zwłaszcza nazwę województwa, powiatu, gminy i miejscowości) oraz adres korespondencyjny należy wpisać literami drukowanymi!

Dane personalne i adres korespondencyjny posiadacza gospodarstwa rolnego

REGON (numer w „Urzędowym rejestrze podmiotów gospodarki narodowej”) – jest numerem ewidencyjnym gospodarstwa rolnego, który można uzyskać w Wojewódzkim Urzędzie Statystycznym.

Definicja 1

Pod pojęciem „Posiadacz” należy rozumieć osobę, która jest właścicielem (posiadaczem samoistnym) lub/i dzierżawcą (posiadaczem zależnym) gospodarstwa, a zatem przyjmuje ekonomiczną i prawną odpowiedzialność za gospodarstwo. Posiadacz może sam zarządzać gospodarstwem lub zlecić to innej osobie (z własnej rodziny lub osobie wynajętej).

Informacje dotyczące płatności niezwiązanych z produkcją roku bieżącego

Tabela służy do rejestrowania informacji dotyczących płatności niezwiązanych z produkcją roku bieżącego (tzw. płatności historycznych).

Wycena własnych gruntów rolnych na dzień 01.01.

W odpowiedzi na pytanie dotyczące wyceny własnych gruntów rolnych przeznaczonych na cele rolnicze – należy podać kwotę, jaką rolnik byłby skłonny zapłacić za wszystkie grunty rolne będące jego własnością.

Uwaga! nie jest to cena za hektar (zł/ha), ale wartość wszystkich posiadanych gruntów rolnych (zł). Informacja zawarta w odpowiedzi na to pytanie powinna dotyczyć tylko gruntów użytkowanych rolniczo w gospodarstwie (rejestrowanych w SAiZ pod kodami 11-11-*; 11-12-*; 11-13-*). Nie należy więc wyceniać gruntów leśnych, zakrzewionych oraz znajdujących się pod zabudowaniami mieszkalnymi, gospodarczymi oraz podwórkiem.

Uwaga:

Należy podać cenę rynkową ziemi z przeznaczeniem na cele rolnicze, a nie na cele inwestycyjne (np. jako działki budowlane lub pod drogi, autostrady itp.).

Tabela 1 Zasoby ziemi własnej

Tabela służy do zarejestrowania stanu zasobów ziemi własnej na dzień 1 stycznia. Zasoby ziemi własnej (użytkowanej i wydzierżawionej - oddanej w dzierżawę) rejestrować należy tylko ilościowo – w hektarach fizycznych. **Rodzaje ziemi własnej powinny być zgodne z Rejestrem Gruntów** (należy jednak ograniczyć dokładność zapisu do dwóch miejsc po przecinku) – z wyjątkiem ostatniego wiersza zakodowanego kodem 11-70-00, który wydzielić należy na podstawie ustaleń z rolnikiem.

Uwaga:

Mimo wprowadzenia w książce SAiZ oraz książce KOiZ wyceny własnych gruntów rolnych przeznaczonych na cele rolnicze, w celu zachowania ciągłości z metodologią stosowaną w latach poprzednich, posiadane zasoby ziemi własnej wyceniane są także normatywnie (z wyjątkiem ziemi o kodzie 11-70-00, która nie jest aktywem gospodarstwa rolnego). Normatywna wycena uwzględnia: rodzaj gruntu, klasę bonitacyjną, okręg podatkowy i cenę 1 dt (100 kg) żyta publikowaną przez Prezesa GUS.

Tabela 2 Nasadzenia drzew i krzewów plonujących w sadach i na plantacjach wieloletnich

W tabeli należy odnotować wszystkie plonujące nasadzenia trwałe w sadach towarowych (drzewa i krzewy owocowe), na plantacjach wieloletnich (np. wiklina, chmiel, truskawki) oraz znajdujące się pod osłonami wysokimi.

Poszczególne **plonujące nasadzenia** należy wpisać do tabeli 2, w podziale na gatunki - zgodnie z wymogami „Wykazu Kodów 1”. Pamiętać należy o tym, że wartość nasadzeń nie obejmuje wartości ziemi, na której rosną.

Uwaga:**W tabeli tej nie wolno umieszczać nasadzeń w:**

- **sadach i na plantacjach wieloletnich nie plonujących – gdyż te zaliczane są do środków trwałych w budowie (inwestycji w toku) i rejestrowane są w tab. 10 [a] SAiZ,**
- **szkótkach roślin sadowniczych oraz ozdobnych – gdyż te zaliczane są do produkcji roślinnej w toku cyklu długiego i rejestrowane są w tab. 16 SAiZ,**
- **szkótkach leśnych – gdyż te notowane są w drzewostanie leśnym (tab. 3 SAiZ),**
- **ogródkach przydomowych (dla potrzeb własnych) znajdujących się na użytkach rolnych lub na terenie siedliska – gdyż te są własnością prywatną, a nie składnikiem majątku gospodarstwa.**

Dla nasadzeń plonujących istniejących w gospodarstwie, w momencie rozpoczęcia badań, trzeba najpierw ustalić koszt (w cenach bieżących), jaki poniesionyby na ich założenie i doprowadzenie do pierwszego owocowania (plonowania). W ten sposób zostaje ustalona "wartość początkowa". Następnie obliczoną wartość początkową należy pomniejszyć o dotychczasowe umorzenia, czyli o kwotę zmniejszonej wartości w czasie dotychczasowego użytkowania produkcyjnego (plonowania). Obliczoną w ten sposób wartość ("wartość bieżącą na początek roku"), należy wpisać do kolumny 4 niniejszej tabeli. W kolumnie 5 należy wpisać pozostałą liczbę przewidywanych lat użytkowania plantacji.

Tabela 3 Drzewostan leśny

Tabela przeznaczona jest do ewidencji stanu drzewostanu leśnego oraz szkótek leśnych rosnących w zwartych skupiskach na gruntach uznanych za grunty leśne.

Uwagi:

- **Wartość bieżąca drzewostanu leśnego na początek i koniec roku obrachunkowego wyliczana będzie normatywnie przez program komputerowy.**
- **Całkowita powierzchnia nasadzeń leśnych nie musi się równać powierzchni ziemi pod lasem. Może być od niej mniejsza w przypadku chwilowego braku zalesienia (np. gdy wycięto drzewostan i na jego miejsce planuje się posadzenie nowego).**

Ewidencja stanu nasadzeń leśnych sprowadza się do opisanie i zakodowania lasu rosnącego na danej działce leśnej na podstawie dominującego gatunku drzew oraz do określenia powierzchni zajętej przez to nasadzenie, wieku drzew i stopnia zadrzewienia (w stosunku do zadrzewienia odpowiedniego dla prawidłowej gospodarki leśnej).

Po ustaleniu dominującego gatunku drzew, ich wieku oraz zajmowanej powierzchni określić należy stopień zadrzewienia. Jeśli w lesie przeprowadzano wyłącznie wyręby pielęgnacyjne, to stopień zadrzewienia należy uznać za normalny (równy 1). Jeśli przeprowadzano znaczące wyręby produkcyjne, w drzewostanie będącym w okresie rębności, to stopień zadrzewienia należy obniżyć. Może on wynosić np.: 0,5; 0,7; 0,9 – w zależności od skali przeprowadzonego wyrębu.

Tabela 4   Melioracje szczegółowe

W tabeli należy uwzględnić:

- sprawny drenaż – wpisując w kol. 4 wielkość powierzchni objętej jego działaniem (ha),
- rowy i kanały odprowadzające i doprowadzające wodę do pól – wpisując w kol. 4 ich długość w metrach bieżących (m),
- przepusty i zastawki regulujące przepływ wody (na rowach, kanałach i stawach nie związanych z chowem ryb) – wpisując w kol. 4 liczbę sztuk (szt.),
- trwałe urządzenia nawadniające zainstalowane na stałe w ziemi (nawadnianie wymuszone – pod ciśnieniem) – w kol. 4 wpisać wielkość powierzchni objętej nawadnianiem (ha),
- pozostałe urządzenia nawadniające i odwadniające użytki rolne – wpisując w kol. 4 liczbę sztuk (szt.),
- urządzenia stawów rybnych – obejmujące: groble, urządzenia regulujące przepływ wody (przepusty, zastawki, mnichy, itp.) oraz inne urządzenia stawów rybnych – wpisując w kol. 4 łączną ich liczbę (szt.).

Wartość bieżąca urządzeń melioracyjnych, istniejących w gospodarstwie na początek roku, musi być wyrażona w cenach bieżących. Aby wyliczyć wartość bieżącą, najpierw należy ustalić wartość początkową. Przy określaniu wartości początkowej można skorzystać z odpowiednich cenników lub wartości kosztorysowych, opracowanych przez instytucje zajmujące się ich zakładaniem. Następnie ustaloną wartość początkową należy obniżyć o umorzenie, czyli o wartość zużycia w czasie dotychczasowego użytkowania, a uzyskaną różnicę wstawić do kol. 5. W kol. 6 należy wpisać przewidywaną liczbę lat dalszego użytkowania.

Tabela 5 Budynki

Definicja 2

Budynki są to obiekty budowlane trwale związane z gruntem, posiadające fundamenty, ściany oraz dach.

Przedmiotem ewidencji są **wyłącznie budynki własne stanowiące wyposażenie gospodarstwa rolnego**. Do budynków takich należą: budynki dla inwentarza żywego, magazyny, stodoły, szklarnie o powierzchni przekraczającej 100 m², garaże dla maszyn i pojazdów gospodarstwa rolnego itp.

Do wartości budynku nie można włączać wartości urządzeń technicznych stanowiących ich wyposażenie (np. zgarniacza obornika czy automatycznych poidel). Wyposażenie techniczne powinno zostać zarejestrowane w tab. 8 SAiZ.

Uwaga:

W tej tabeli nie należy wpisywać domu mieszkalnego oraz innych budynków służących osobistym celom rodziny rolniczej, a także budynków do zarejestrowanej pozarolniczej działalności gospodarczej oraz budynków dzierżawionych od osób trzecich.

Rodzaj budynku określić należy zgodnie z jego bieżącym przeznaczeniem lub ostatnim przeznaczeniem, gdy obecnie nie jest użytkowany (np. z przyczyn ekonomicznych). Natomiast budynków w pełni zamortyzowanych i nie nadających się do kapitalnego remontu nie należy ewidencjonować.

Budynki gospodarstwa rolnego wyceniać należy według metody kosztów odtworzenia.

Definicja 3

Metoda kosztów odtworzenia polega na ustaleniu kosztów zakupu lub oszacowaniu kosztów budowy określonego składnika majątkowego według cen bieżących z dnia wyceny. Ustaloną w ten sposób wartość należy obniżyć o dotychczasowe umorzenie - proporcjonalnie do oszacowanego stopnia zużycia.

Tabela 6 Budowle

Definicja 4

Budowle są to obiekty budowlane naziemne i podziemne o charakterze stałym nie będące budynkami.

Przedmiotem ewidencji są **wyłącznie budowle własne stanowiące wyposażenie gospodarstwa rolnego**. Do budowli takich należą: silosy, ogrodzenia, szklarnie o powierzchni do 100 m², inspekty, studnie, wiaty dla maszyn i pojazdów gospodarstwa rolnego itp.

Budowle, podobnie jak budynki, wycenia się wg metody kosztów odtworzenia.

Tabela 7 Środki transportowe

Do środków transportowych gospodarstwa rolnego zalicza się: ciągniki, samochody ciężarowe i dostawcze, samochody specjalistyczne (np. samochody cysterny – do przewozu mleka, paliw, gnojówki oraz gnojowicy itp.), przyczepy, naczepy, wozy konne, beczkowsy, wózki akumulatorowe oraz inne pojazdy służące do transportu towarów, zwierząt i osób. W wyjątkowych przypadkach do środków transportowych gospodarstwa zaliczyć można także samochody osobowe przeznaczone wyłącznie do jego działalności. Należy pamiętać, iż w przypadku innego ich wykorzystania (np. do działalności prywatnej lub na dary) obowiązuje wykazanie ilości km i ich wycena w tab. 10 KOiZ (Nieodpłatne przekazania z GR).

Jeśli rolnik posiada oprócz pojazdów typowo rolniczych tylko jeden samochód (np. dostawczy) i użytkuje go zarówno na potrzeby gospodarstwa rolnego, jak i na potrzeby działalności prywatnej, to należy zdecydować, gdzie jest użytkowany częściej. Jeśli więcej kilometrów przejeżdża na potrzeby gospodarstwa rolnego niż na inne cele, to należy go wpisać do tej tabeli, w przeciwnym wypadku powinien zostać pominięty w spisie, a w tab. 11 KOiZ trzeba wykazać przekazanie jego pracy do gospodarstwa rolnego oraz jej wycenę (kodując ją kodem odpowiedniej usługi transportowej, lub kodem inwestycji, przy której pracował).

Wartość bieżącą środków transportowych wycenia się według metody kosztów odtworzenia.

Dla większości środków transportowych, oprócz wartości bieżącej i przewidywanej liczby lat dalszego użytkowania, należy podać także ich charakterystykę (moc lub pojemność silnika, albo ładowność – wg odnośnika „c” pod tabelą).

Tabela 8 Maszyny i urządzenia techniczne

Przedmiotem ewidencji są maszyny oraz urządzenia techniczne będące własnością gospodarstwa rolnego, które wykorzystywane są wyłącznie lub głównie w działalności operacyjnej, a także do działalności inwestycyjnej. Nie należy spisywać zamortyzowanych maszyn i urządzeń, których rolnik nie zamierza naprawić i używać w najbliższej przyszłości.

W tabeli tej ewidencjonuje się także urządzenia stanowiące wyposażenie budynków i budowli np.: zgarniacze obornika, dojarki przewodowe, poidła automatyczne itp.

Oprócz maszyn oraz urządzeń technicznych wykorzystywanych bezpośrednio w produkcji roślinnej, zwierzęcej, nierolniczej i przy pracach budowlano – montażowych, w tabeli tej należy wpisać również urządzenia energetyczne (prądnice, agregaty prądotwórcze itp.) służące całemu gospodarstwu rolnemu.

Każdą maszynę lub urządzenie należy wpisać do oddzielnego wiersza i oddzielnie wycenić. Wyjątek stanowią mogą urządzenia małowartościowe, które gospodarstwo posiada w dużych ilościach – dopuszcza się wówczas tworzenie tzw. **obiektów inwentarzowych**

zbiorczych. W skład takiego obiektu mogą wejść wyłącznie urządzenia identyczne co do swej funkcji oraz o identycznym stopniu zużycia. Przykładem takiego obiektu mogą być bańki do mleka, o ile zakupiono je w tym samym roku.

Maszyny i urządzenia techniczne wycenia się według metody kosztów odtworzenia.

Tabela 9 Zakończone ulepszenia w obcych środkach trwałych; Wartości niematerialne i prawne oraz kwoty produkcyjne; Rozliczenia międzyokresowe kosztów

Definicja 5

Ulepszenia w środkach trwałych, to czynności polegające na: modernizacji (przebudowie, rozbudowie, lub adaptacji) lub rekonstrukcji środka trwałego. Czynności te prowadzą do: wydłużenia okresu użytkowania, poprawienia warunków pracy i jakości pracy, podniesienia zdolności wytwórczej, zmniejszenia kosztów eksploatacji, zmiany funkcji środka trwałego lub tylko znaczącego zwiększenia jego wartości.

Tabela składa się z trzech części. **Część [a]** przeznaczona jest do rejestrowania wartości zakończonych ulepszeń w obcych środkach trwałych. **Część [b]** - do rejestrowania wartości niematerialnych i prawnych oraz kwot produkcyjnych będących własnością gospodarstwa rolnego. **Część [c]** - do rejestrowania rozliczeń międzyokresowych kosztów poniesionych w ubiegłych latach.

Do zakończonych ulepszeń w obcych środkach trwałych zalicza się koszty kapitałnych remontów i modernizacji wykonanych w obcych środkach trwałych, np. w dodzierżawionym budynku. Okres dokonywania odpisów amortyzacyjnych od zakończonych ulepszeń w obcych środkach trwałych, przy umowach wieloletnich nie powinien przekraczać długości okresu użytkowania danego środka trwałego w badanym gospodarstwie. Do zakończonych ulepszeń w obcych środkach trwałych zaliczyć także należy zakończone inwestycje w nasadzenia trwałe (typu sad), o ile plantacja założona została na ziemi dodzierżawionej na wiele lat.

Szczególnym przypadkiem ulepszeń w obcych środkach trwałych jest też koszt przystosowania wydzielonych pomieszczeń domu mieszkalnego rodziny rolnika na cele agroturystyczne.

Zakończone ulepszenia w obcych środkach trwałych (zastane w gospodarstwie w dniu spisu) wycenić należy według metody kosztów odtworzenia.

Do wartości niematerialnych i prawnych zalicza się zakupione lub otrzymane z daru prawa majątkowe nadające się do gospodarczego wykorzystania (np.: programy komputerowe służące gospodarstwu rolnemu). Ich wartość bieżącą na początek roku określa się metodą kosztów odtworzenia z uwzględnieniem cen bieżących. W tej części tabeli 9 ewidencjonuje się także zakupione oraz otrzymane nieodpłatnie kwoty i limity produkcyjne.

W przypadku kwot i limitów otrzymanych od Agencji Rynku Rolnego, w kol. 3 (wartość bieżąca) należy wstawić symboliczne 1 zł niezależnie od wielkości limitu. Kwoty i limity produkcyjne zakupione na własność należy wycenić metodą kosztów odtworzenia. **Kwot produkcyjnych dodzierżawionych (jako nie własnych) nie wolno wpisywać do tej tabeli.** Każdy limit musi być zakodowany odrębnym kodem z grupy 18-4x-xx. Przy każdym z nich w kol. 1 (Wyszczególnienie) należy podać nazwę, a w kol. 5 (Ilość) wielkość limitu (ilość kg).

Okres dokonywania odpisów amortyzacyjnych od wartości niematerialnych i prawnych zawiera się w granicach 2–5 lat (średnio 3 lata) – z wyjątkiem prawa wieczystego użytkowania gruntów lub nieruchomości, dla których w momencie przyznania może wynosić do 20 lat. **W przypadku kwot produkcyjnych kol. 4 (przewidywana liczba lat dalszego użytkowania) powinna pozostać niewypełniona, gdyż kwoty nie podlegają amortyzacji.**

Do rozliczeń międzyokresowych kosztów zalicza się: koszt założenia stref ochronnych dla ekologicznej produkcji roślinnej lub produkcji nasiennej, koszty zagospodarowania pomelioracyjnego, koszty rekultywacji gleb, koszty założenia trwałych użytków zielonych itp. Rozliczenia tych kosztów należy rozłożyć na kilka lat - od 3 do 6 lat.

Zastane w pierwszym roku badań rozliczenia międzyokresowe kosztów trzeba wycenić według metody kosztów odtworzenia. W tym przypadku wartość początkową oszacowanych kosztów należy obniżyć o oszacowaną wartość dotychczasowego odpisu.

Tabela 10 Środki trwałe w budowie (inwestycje w toku)

Tabela składa się z dwóch części. **Część [a]** przeznaczona jest do ewidencji danych o własnych środkach w budowie, natomiast **część [b]** do ewidencji danych o niezakończonych ulepszeniach w obcych (dodzierżawionych) środkach trwałych.

W tabeli ewidencjonować należy:

- **obiekty znajdujące się w trakcie budowy lub montażu** – takie jak: budynki, budowle, urządzenia melioracyjne, środki transportowe, maszyny oraz urządzenia techniczne,
- **obiekty zakupione** w latach poprzednich **w stanie nie nadającym się do użytkowania**, które są lub będą poddawane kapitalnemu remontowi lub modernizacji,
- **obiekty uprzednio użytkowane** przez dane gospodarstwo rolne, **a obecnie poddawane remontom kapitalnym lub modernizacji**,
- **nasadzenia w sadach i plantacjach wieloletnich** – od momentu ich założenia do momentu wejścia w okres plonowania,
- **zakładane drzewostany leśne** – do momentu zakończenia nasadzenia,

- **nie zakończone rekultywacje gleb**, których koszt po zakończeniu zaliczony będzie do rozliczeń międzyokresowych kosztów.

Wartość zastanych inwestycji w toku w trakcie pierwszej inwentaryzacji należy wycenić wg kosztów wniesionych.

Tabela 11 Zwierzęta

W tabeli ewidencjonuje się stan ilościowy oraz cenę (odpowiednio za sztukę lub kilogram – jak określono w kolumnie 2) wszystkich grup zwierząt gospodarskich będących własnością gospodarstwa rolnego (także tych, które przekazano do usługowego odchowu w innym gospodarstwie). Zgodnie z metodyką Polskiego FADN, w książkach rachunkowości rolnej nie ewidencjonuje się zwierząt należących do gospodarstwa domowego rodziny rolnika. Pod pojęciem zwierząt domowych rozumie się te zwierzęta, które utrzymywane są w gospodarstwie wyłącznie na zaspokojenie potrzeb żywieniowych rodziny rolnika, np. w gospodarstwie utrzymywanych jest kilka kur, które nigdy nie są sprzedawane.

Wybrane definicje:

- **Krowy mleczne** – to krowy utrzymywane dla produkcji mleka,
- **Krowy mamki** – to krowy ras mięsnych, utrzymywane dla odchowu cieląt,
- **Krowy pozostałe** – to krowy robocze oraz wybrakowane krowy mamki,
- **Krowy mleczne wybrakowane** – to sztuki, które według rolnika utraciły swoje podstawowe właściwości produkcyjne i zostały wyłączone ze stada krów mlecznych,
- **Cielęta do opasu** – to cielęta przeznaczone do uboju przed upływem 6 miesięcy.

Uwagi:

- Liczba sztuk każdej grupy zwierząt na stan początkowy w kol. 4 tabeli 11 Spisu Aktywów i Zobowiązań musi się równać liczbie podanej w kol. 3 tabeli 8 Książki Obrotów i Zaszłości – o ile w gospodarstwie na początku roku obrachunkowego znajdowały się tylko zwierzęta własne i żadne z nich nie zostało przekazane do odchowu w innym gospodarstwie.
- Liczba sztuk w kol. 4 tabeli 11 Spisu Aktywów i Zobowiązań będzie niższa od liczby podanej w kol. 3 tabeli 8 Książki Obrotów i Zaszłości – gdy w gospodarstwie na początku roku obrachunkowego oprócz wszystkich zwierząt własnych znajdowały się także zwierzęta obce w odchowu.
- Liczba sztuk w kol. 4 tabeli 11 Spisu Aktywów i Zobowiązań będzie wyższa od liczby podanej w kol. 3 tabeli 8 Książki Obrotów i Zaszłości – gdy część zwierząt własnych oddano do odchowu i nie wzięto do odchowu żadnych zwierząt obcych.

Wycenę zwierząt przeprowadza się według cen sprzedaży „loco gospodarstwo” możliwych do uzyskania w dniu 1 stycznia (bez VAT). Przy ustalaniu ceny należy brać pod uwagę wartość użytkową oraz

kondycję zwierząt. **Wymaganą jednostkę miary dla ceny poszczególnych grup zwierząt podano w kol. 2.**

Uwaga:

Pozostałe koniowate (osły, muły oraz kucyki) – wpisać należy w części tabeli przeznaczonej dla pozostałych zwierząt.

Strusie należy rejestrować w części tabeli przeznaczonej dla pozostałego drobiu.

Tabela 12 Zapasy produktów własnych – potencjalnie towarowych

Tabela służy do ewidencji ilości i ceny jednostkowej netto produktów roślinnych, zwierzęcych i nierolniczych – potencjalnie towarowych wytworzonych w gospodarstwie.

Do produktów roślinnych potencjalnie towarowych zalicza się zawsze: ziarno zbóż, nasiona roślin strączkowych (jadalnych oraz pastewnych), produkty główne z roślin przemysłowych, nasiona ze wszystkich plantacji nasiennych, sadzonki ze szkółek oraz ziemniaki (niezależnie od ich przeznaczenia), a także owoce i warzywa.

Do produktów zwierzęcych potencjalnie towarowych zalicza się, m. in.: mleko, wełnę, skóry, jaja, pierze i puch, miód oraz inne produkty pochodzenia zwierzęcego, które są w normalnych warunkach przedmiotem obrotu towarowego.

Do produktów nierolniczych potencjalnie towarowych zalicza się: wszystkie wydobyte na terenie gospodarstwa kopaliny (żwir, piasek, glinę, kamienie, torf), a także produkty pochodzące z własnego lasu (np.: drewno budowlane nieprzetworzone, drewno opałowe z wyrębu lasu, czy żywica).

Do produktów przetworzonych potencjalnie towarowych zalicza się pochodne wyżej wymienionych produktów, których przerób związany był z uszlachetnieniem przed sprzedażą, np.: kapusta kiszona, zioła wysuszone i rozdrobnione, drewno budowlane przetworzone itp.

Uwaga:

Do produktów potencjalnie towarowych można także, w wyjątkowych przypadkach, zaliczyć produkty z zasady uznawane za nietowarowe (np. siano), ale tylko wtedy, kiedy gospodarstwo zawarło wieloletnią umowę na ich sprzedaż. Główna ilość takiego produktu musi podlegać sprzedaży.

Zapasy produktów własnych potencjalnie towarowych **kodowane powinny być kodami z „Wykazu Kodów 6”**.

Cena jednostkowa powinna być ceną sprzedaży „loco gospodarstwo” możliwą do uzyskania w dniu 1 stycznia. Przy jej ustalaniu należy pamiętać o zasadzie ostrożnej wyceny. Dla ustalenia odpowiedniej ceny należy rozpoznać, czy zapas produktu zaistniał z przyczyn

braku możliwości sprzedaży, czy też jest to zapas zaprogramowany w ramach gospodarki zapasami. Należy obowiązkowo podawać cenę netto – tj. cenę bez wliczonego podatku VAT.

Tabela 13 Zapasy produktów własnych – nietowarowych

Tabela służy **wyłącznie do ewidencji ilości** (masy lub objętości) produktów nietowarowych roślinnych i zwierzęcych wytworzonych w gospodarstwie.

Do produktów nietowarowych roślinnych zaliczamy: korzenie okopowych pastewnych, kiszunki (z wyjątkiem kiszunki z ziemniaków), siana, słomę oraz wszystkie produkty uboczne pochodzące z produkcji roślinnej. Jeśli w dniu 1 stycznia w gospodarstwie wystąpią świeże wysłodki otrzymane z cukrowni w ramach odstawy buraków, to należy zakodować je kodem pozostałych kiszonek (65-49-00).

Do produktów nietowarowych zwierzęcych zaliczamy: obornik, gnojówkę, gnojowicę oraz inne produkty uboczne pochodzące z produkcji zwierzęcej.

Uwaga:

Jeśli w gospodarstwie określony produkt powszechnie uznawany za nietowarowy uznano (w drodze wyjątku) za produkt potencjalnie towarowy i wpisano go do tab. 12 SAiZ, to w trakcie tego samego spisu (1.I.), nie może on powtórzyć się wśród produktów nietowarowych.

Wartość produktów nietowarowych wyceniana jest przez program komputerowy.

Tabela 14 Zapasy materiałów do działalności operacyjnej (z zakupów i nieodpłatnych przekazania do gospodarstwa rolnego)

Przedmiotem ewidencji są wszystkie materiały pochodzące z zewnątrz i służące do bieżącej (operacyjnej) działalności gospodarstwa rolnego – znajdujące się w gospodarstwie w dniu 1 stycznia.

Materiały te pochodzą głównie z zakupu, a także z nieodpłatnych przekazania do gospodarstwa rolnego.

Materiałami do produkcji roślinnej są: nasiona, sadzeniaki i inne typy materiału rozmnożeniowego, nawozy mineralne (makro i mikronawozy), wapno nawozowe, nawozy organiczne, środki ochrony roślin, podłoża do szklarni, stymulatory wzrostu, opakowania jednorazowego użytku, etykiety, paliki itp.

Materiałami do produkcji zwierzęcej są: wszystkie rodzaje pasz, leki, środki weterynaryjne, środki czystości, ściółki, a także drobny sprzęt specjalistyczny dla chowu i hodowli poszczególnych grup zwierząt.

Materiałami dla potrzeb ogólnogospodarczych są: opał, paliwa (tylko w dużych zbiornikach), oleje silnikowe, części zamienne i materiały budowlane do remontów bieżących itp.

Stan materiałów musi być ewidencjonowany w ujęciu ilościowym, z jednoczesnym podaniem ich ceny jednostkowej netto (bez VAT).

Cena za jednostkę powinna odpowiadać (z reguły) cenie netto zakupu z ostatniego „wejścia” danego materiału do gospodarstwa, czyli ostatniego zakupu lub ostatniego nieodpłatnego przekazania do gospodarstwa rolnego.

Uwaga:

W tabeli 14 nie należy wpisywać materiałów budowlanych i części zamiennych zakupionych lub otrzymanych nieodpłatnie na potrzeby inwestycji i modernizacji. Materiały o takim przeznaczeniu należy wpisać w tab. 10 SAiZ jako inwestycję w toku i nadać odpowiedni kod z „Wykazu Kodów 0”.

Tabela 15   Produkcja roślinna w toku – cykl krótki

Definicja 6

Za produkcję roślinną w toku cyklu krótkiego (w SAiZ - na stan początkowy roku obrachunkowego) uznaje się materiały i nasiona zużyte jesienią roku poprzedniego na oziminy i pod tegoroczne zasiewy roślin jarych. Potocznie produkcję roślinną w toku cyklu krótkiego nazywa się „magazynem w polu”.

Ilość poszczególnych nakładów poniesionych na produkcję roślinną w toku oraz ich ceny jednostkowe netto (zakupu lub sprzedaży „loco gospodarstwo”) należy ustalić w drodze wywiadu z rolnikiem, posługując się strukturą nakładów zawartą w boczku tabeli.

W tabeli tej nie należy wpisywać wapna nawozowego wysianego jesienią roku poprzedniego.

Uwaga:

Przy zamykaniu ksiąg należy powrócić do tej tabeli i porównać ją z tabelami mówiącymi o strukturze zasiewów do zbioru w roku bieżącym (znajdującymi się w KOiZ) – aby ewentualne poprawki nanieść przed zakończeniem roku obrachunkowego.

Jeśli w KOiZ wykazano uprawę ozimą do zbioru w roku bieżącym, to wysiane w roku poprzednim nasiona muszą mieć odzwierciedlenie w tabeli 15 SAiZ. Jeśli w roku bieżącym stosowano niskie dawki nawozów, to prawdopodobnie w roku poprzednim zastosowano duże nawożenie przedsiewne. Należy więc sprawdzić, czy zostało ono uwzględnione w tej tabeli.

Tabela 16 Produkcja roślinna w toku – cykl długi (koszty kumulowane od założenia uprawy do pozyskania produktu)

Definicja 7

Wartość produkcji roślinnej w toku cyklu długiego jest sumą poniesionych kosztów – od momentu założenia uprawy do momentu pozyskania produktu. Przykładem takiej produkcji są wszelkiego rodzaju szkółki drzew i krzewów owocowych oraz ozdobnych, a także plantacje choinek bożonarodzeniowych.

W tabeli należy wpisać w poszczególnych wierszach: nazwy poszczególnych rodzajów upraw wieloletnich (kol. 1), ich kod – z „Wykazu Kodów 0” (kol. 2), rok rozpoczęcia uprawy (kol. 3), powierzchnię (kol. 4), a także określić sumę dotychczas poniesionych kosztów (kol. 5) – informacje te trzeba ustalić razem z rolnikiem.

Tabela 17 Zaliczki wniesione

Definicja 8

Pod pojęciem zaliczek wniesionych (na stan początkowy roku obrachunkowego) należy rozumieć kwoty pieniężne zapłacone przez rolnika w roku poprzednim na poczet tegorocznych zakupów oraz na rzecz tegorocznych świadczeń finansowych.

Niniejsza tabela składa się z trzech części:

Część [a] przeznaczona jest do ewidencji, na stan początkowy roku obrachunkowego, zaliczek wniesionych przez rolnika na poczet wartości niematerialnych i prawnych lub zakupu kwot produkcyjnych.

Przykład:

- program komputerowy do ustalania norm żywienia zwierząt.

Część [b] przeznaczona jest do ewidencji zaliczek wniesionych przez rolnika na poczet inwestycji w toku oraz zakupu środków trwałych.

Przykłady:

- projekt budowlany inwestycji – obora nr 02,
- materiały do modernizacji – chlewni nr 01,
- zakup kombajnu zbożowego nr 01.

Część [c] przeznaczona jest do ewidencji, na stan początkowy, zaliczek wniesionych przez rolnika na poczet przyszłych dostaw materiałów, zwierząt, usług oraz świadczeń finansowych.

Przykłady:

- nawozy azotowe,
- materiały budowlane do remontów bieżących.

W poszczególnych częściach tabeli, w kol. 2, w oddzielnych wierszach, należy podać tytuły wniesionych zaliczek.

Zaliczki na poczet inwestycji w toku zawsze koduje się kodem środka trwałego będącego w budowie, czyli kodem z „Wykazu Kodów 0”. Zaliczki a’konto zakupu gotowego środka trwałego - kodem z „Wykazu Kodów 1”. Pozostałe tytuły zaliczek koduje się kodem odpowiednim do przedmiotu zaliczki – czyli opisu podanego w kol. 1 tabeli. Mogą to być kody z Wykazów: „5”, „6” (tylko na zakup zwierząt), „7” lub „8”.

Tabela 18 Należności

Definicja 9

Należności rozumiane są jako kwoty pieniężne należne gospodarstwu rolnemu od osób trzecich (fizycznych lub prawnych) za sprzedane im, ale jeszcze nieopłacone: zwierzęta, produkty, usługi i środki trwałe, a także kwoty należne gospodarstwu rolnemu z instytucji budżetowych (np. przyznane subwencje) oraz ubezpieczeniowych (przyznane odszkodowania).

Poszczególne tytuły należności należy ewidencjonować oddzielnie. Dla każdej pozycji należności należy podać kod oraz należną kwotę (w wartości brutto – razem z VAT). Kod musi określać za co jest dana należność. Może to być kod odpowiedni dla: grupy zwierząt, produktu, usługi lub środka trwałego, pod którym figurował ten środek przed sprzedażą. Jeśli należności za określony produkt dotyczą dwóch lub trzech podmiotów gospodarczych, to należy je rozpisać w oddzielnych wierszach, precyzując nie tylko „za co” jest należność, ale także „od kogo”. We wszystkich w/w przypadkach trzeba zastosować ten sam kod produktu.

Tabela 19 Pozostałe aktywa finansowe

Część [a] przeznaczona jest do rejestracji finansowego majątku trwałego, dostępnego dla gospodarstwa rolnego po okresie jednego roku.

Część [b] przeznaczona jest do rejestracji środków pieniężnych dostępnych w dniu spisu z natury, np. stanu gotówki, stanu rachunku bankowego, które przewidywane są dla bieżącego funkcjonowania gospodarstwa rolnego. W tej części należy także rejestrować krótkoterminowe papiery wartościowe i inne środki pieniężne gospodarstwa rolnego.

Tabela 20 Zobowiązania długoterminowe

Definicja 10

Zobowiązania to wszelkie długi ciążące na gospodarstwie rolnym. Zobowiązania są kwotami pieniężnymi do zapłacenia osobom trzecim (fizycznym lub prawnym) lub zaliczkami pobranymi a’konto przyszłych sprzedaży produktów, usług, bądź składników majątku gospodarstwa rolnego.

Wartość zobowiązań wyraża się zawsze w kwocie wymagalnej zapłaty, czyli w wartości brutto (łącznie z VAT – o ile zobowiązanie jest nim obciążone).

Definicja 11

Zobowiązania długoterminowe to wszelkie długi ciążące na gospodarstwie rolnym, dla których uzgodnione z partnerem rynkowym rozliczenie płatności przekracza 1 rok.

Zobowiązaniami długoterminowymi są: długoterminowe kredyty i pożyczki zaciągnięte na potrzeby gospodarstwa rolnego w bankach, innych instytucjach związanych z rolnictwem oraz u osób prywatnych, a także pozostałe długoterminowe zobowiązania gospodarstwa rolnego z tytułu zakupu środków trwałych, materiałów, usług itp. (o ile termin całkowitej spłaty przekracza 1 rok).

Część [a] przeznaczona jest do rejestracji kwot kredytów i pożyczek długoterminowych pozostających do spłacenia, natomiast **część [b]** do rejestracji kwot pozostałych zobowiązań długoterminowych (w tym spłat rodzinnych ciążących na gospodarstwie rolnym).

Poszczególne rodzaje zobowiązań należy ewidencjonować oddzielnie, a w kol. 2 dokładnie opisać zarówno rodzaj zobowiązania (na co lub za co), jak i przez kogo są finansowane (kto udzielił kredytu lub pożyczki – bank, inna instytucja, czy osoba prywatna). Kredyty mogą być przyznawane zarówno na zasadach ogólnych (komercyjnych), jak i na zasadach preferencyjnych (z obniżonym oprocentowaniem) – i to powinno zostać uwzględnione zarówno przy opisie kredytu, jak i przy nadawaniu kodu. Zgodnie z wymogami tabeli, oprócz ogólnej wartości zobowiązania pozostającego do spłacenia w roku bieżącym oraz w latach następnych (kol. 4), rejestrować należy także sumę zobowiązania przeterminowanego (kol. 5) oraz kwotę rat przypadającą do zapłacenia (zgodnie z umową) w roku bieżącym (kol. 6).

Uwaga:

W tabeli tej rejestrować należy także zobowiązania długoterminowe, dla których rok bieżący jest ostatnim rokiem spłaty.

Tabela 21   Zobowiązania krótkoterminowe**Definicja 12**

Zobowiązania krótkoterminowe to wszelkie długi ciążące na gospodarstwie rolnym, których rozliczenie zgodnie z umową przewidziane jest w okresie nie przekraczającym 12 miesięcy.

Wartość zobowiązań krótkoterminowych wyraża się zawsze w kwocie wymagalnej zapłaty, czyli w wartości brutto (łącznie z VAT – o ile zobowiązanie jest nim obciążone).

Tabela składa się z trzech części: [a], [b], [c].

Część [a] przeznaczona jest do ewidencji zaciągniętych przez gospodarstwo rolne kredytów i pożyczek krótkoterminowych. Mogą być one zaciągnięte w bankach, innych

instytucjach oraz u osób prywatnych. Przy kredytach zaciągniętych w bankach oraz innych instytucjach dodatkowo należy podać, czy jest to kredyt komercyjny, czy preferencyjny. Wartość kredytu na początek roku obrachunkowego to kwota do spłaty (tj. suma rat przypadających zgodnie z umową do spłacenia w roku bieżącym oraz rat przeterminowanych, których nie zapłacono w roku poprzednim) – bez odsetek.

Uwaga:

Należy pamiętać o zasadzie – oddzielna umowa kredytowa lub pożyczkowa – to oddzielny zapis.

Część [b] przeznaczona jest do ewidencji zaliczek otrzymanych przez gospodarstwo rolne na poczet przyszłych dostaw produktów i usług, a także a'konto sprzedaży środków trwałych należących do gospodarstwa rolnego.

Ustalając na stan początkowy tytuły oraz wartości zaliczek otrzymanych przez rolnika należy uwzględnić – wartość wszystkich wpłat pieniężnych otrzymanych w ubiegłym roku w gotówce lub na konto bankowe, za które rolnik do końca ubiegłego roku nie wydał jeszcze zaliczkowanych produktów, zwierząt i środków trwałych, lub nie wykonał zaliczkowanych usług.

Przy opisie otrzymanej i nie zrealizowanej w ubiegłym roku zaliczki, trzeba dokładnie sprecyzować, jakiego produktu, towaru lub usługi ona dotyczy, gdyż kod zaliczki jest kodem określonego produktu, towaru lub usługi.

Część [c] przeznaczona jest do ewidencji zobowiązań krótkoterminowych, z tytułu pobranych trwałych i obrotowych środków produkcji, otrzymanych usług oraz niezapłaconych w ubiegłym roku świadczeń finansowych (np. podatków, czy odsetek od kredytów i pożyczek).

Zobowiązania muszą być oznaczone kodami pobranych materiałów, usług, środków trwałych, bądź świadczeń finansowych, których nie opłacono w ubiegłym roku. W związku z tym, w części opisowej tabeli trzeba dokładnie sprecyzować czego zobowiązanie dotyczy (np. za nawóz azotowy, za usługę związaną z uprawą gleby, za zakup ziemi, za podatek rolny z poprzedniego roku itp.).

Tabela 22 Rozliczenia przychodów przyszłych okresów

Do tabeli tej należy wpisać wszystkie otrzymane w ubiegłych latach dotacje do inwestycji, które nie zostały do tej pory w całości włączone do rachunku przychodów gospodarstwa rolnego.

Ustalając ich wartość bieżącą na początek roku (kol. 3), należy od ich wartości początkowej netto odjąć tę część, którą włączono do rachunku przychodów gospodarstwa w latach poprzednich. Przewidywana liczba lat rozliczania (kol. 4) powinna być zgodna z okresem użytkowania środka trwałego, którego dotyczyła dana dotacja.

Przykład: rolnik w 2009 roku otrzymał decyzję o przyznaniu dotacji na budowę budynków inwentarskich w ramach PROW 2007 - 2013. Dotacja wynosiła 70 000 zł. By zapewnić współmierność przychodów i kosztów, postanowił otrzymaną kwotę włączać do rachunku przychodów w ciągu kolejnych 10 lat, czyli po 7 000 zł rocznie. Ponieważ nowe

i modernizowane środki trwałe amortyzuje się od następnego roku obrachunkowego, stąd także dotacje do inwestycji otrzymane w danym roku włączane są do przychodów od roku następnego. W związku z tym, na stanie początkowym roku 2010 wartość bieżąca dotacji wynosi nadal 70 000 zł, a liczba lat rozliczania 10. Natomiast w 2011 roku w SAiZ wartość bieżąca dotacji będzie wynosiła 63 000 zł, a pozostała liczba lat rozliczania 9.

5. SPIS WYBRANYCH AKTYWÓW I ZOBOWIĄZAŃ (SWAiZ)

(sporządzany każdego roku uczestniczenia gospodarstwa w Polskim FADN)

Książka „Spis Wybranych Aktywów i Zobowiązań” (SWAiZ) zawiera 11 tabel. Wartość aktywów pominiętych w SWAiZ na koniec roku obrachunkowego (na dzień 31.XII) wyliczona zostanie przez komputer na podstawie danych źródłowych zarejestrowanych w pozostałych książkach, tj. w: Spisie Aktywów i Zobowiązań (SAiZ), Książce Wpływów i Wydatków (KWiW) oraz Książce Obrótów i Zaszłości (KOiZ).

Uwaga:

Aby komputer mógł ustalić stan (pominiętych w SWAiZ) środków trwałych na koniec roku obrachunkowego, niezbędne jest podanie przewidywanej liczby lat użytkowania rzeczowych środków trwałych (z wyjątkiem ziemi, drzewostanu leśnego oraz zwierząt stada podstawowego) oraz charakterystyki pojazdów, które zostały wprowadzone do gospodarstwa rolnego w momencie:

- **zakupu – w kol. „Wyszczególnienie”, w tabeli Wydatki,**
- **otrzymania z nieodpłatnych przekazania – w kol. „Wyszczególnienie”, w tab. 11 Książki Obrótów i Zaszłości,**
- **zakończenia inwestycji w toku – w ostatnich wierszach tabeli 15 lub tabeli 17 Książki Obrótów i Zaszłości.**

Ze względu na mniejszą liczbę tabel w SWAiZ, na koniec roku obrachunkowego zastosowano inną ich numerację (rozpoczynając od tabeli nr 1), pozostawiając jednak (w nawiasach) odpowiadające im numery tabel ze Spisu Aktywów i Zobowiązań. Układ kolumn w tabelach SAiZ oraz SWAiZ jest identyczny.

UWAGI SZCZEGÓŁOWE DO WYBRANYCH TABEL SWAiZ:

Tabela 1 (1) Zasoby ziemi własnej

Tabelę należy wypełniać wykorzystując dane zapisane w **tabeli pomocniczej A** umieszczonej na końcu KOiZ.

Przyczynami zmian w zasobach ziemi danej klasy lub rodzaju mogą być: transakcje kupna-sprzedaży, nieodpłatne przekazania „z” i „do” gospodarstwa rolnego oraz przeklasyfikowania związane ze zmianą użytkowania lub zmianą bonitacji gleby.

Tabela 2 (3) Drzewostan leśny

Tabelę należy wypełniać posilując się danymi zapisanymi w **tabeli pomocniczej B** umieszczonej na końcu KOiZ.

W trakcie roku obrachunkowego w gospodarstwie mogą mieć miejsce następujące zdarzenia:

- wyręb pielęgnacyjny,
- wyręb planowy – drzewostanu w okresie rębności,
- straty spowodowane zdarzeniami losowymi,
- sprzedaż lub nieodpłatne przekazanie nasadzeń leśnych (wraz z gruntem),
- dosadzenia uzupełniające w już istniejącym lesie,
- zakup lub nieodpłatne otrzymanie nasadzeń leśnych (wraz z gruntem),
- założenie nowego lasu.

Jeśli przeprowadzono wyręb pielęgnacyjny – to powierzchnia i stopień zadrzewienia nie ulega zmianie w stosunku do stanu początkowego. Zmienia się tylko wiek drzew (drzewa są starsze o 1 rok w stosunku do stanu na początek roku).

Jeśli przeprowadzono znaczący wyręb planowy w drzewostanie będącym w okresie rębności – to możemy mieć do czynienia z trzema sytuacjami:

- przy wyrębie powodującym **znaczne przerzedzenie drzewostanu** – powierzchnia nasadzenia nie ulega zmianie, zmniejsza się stopień zadrzewienia w stosunku do stanu początkowego i zwiększa się wiek drzew o 1 rok;
- **przy kompletnym wyrębie drzew z części powierzchni lasu** – zmniejsza się powierzchnia nasadzenia, a stopień zadrzewienia (w pozostałej części lasu) nie ulega zmianie i zwiększa się wiek drzew o 1 rok;
- **przy wyrębie drzewostanu z całej powierzchni lasu** – powierzchnia nasadzenia oraz stopień zadrzewienia są równe „0” – a więc nie trzeba umieszczać go w spisie na koniec roku obrachunkowego (31. XII).

Uwaga:

Przy całkowitym wyrębie drzewostanu leśnego należy ustalić, czy rolnik zamierza na tym miejscu posadzić nowy las.

Jeśli zamierza – to w tabeli zasobów ziemi nic się nie zmieni w stosunku do stanu początkowego, gdyż do gruntów leśnych zalicza się także grunty chwilowo wolne od zalesień.

Jeśli nie zamierza – to należy ustalić, czy nastąpiło już przeklasyfikowanie gruntów leśnych na inny rodzaj użytków. Jeśli nastąpiło, to w kolumnach „Ubyło” i „Przybyło” tabeli pomocniczej A KOiZ należy zarejestrować to przeklasyfikowanie, a następnie uwzględnić je, w odpowiednich wierszach, w tab. 1 (1) SWAiZ (Zasoby ziemi własnej na 31.XII.).

Straty losowe w drzewostanie leśnym mogą dotyczyć całego lasu, bądź jego części. Pożary niszczą zwykle cały las, huragany jego część – powodując zmniejszenie powierzchni

nasadzeń lub/i zmniejszenie zagęszczenia drzew w lesie. Rodzaj i wielkość zniszczeń trzeba każdorazowo oszacować wraz z rolnikiem. Na tej podstawie ustalić parametry (powierzchnię i stopień zagęszczenia nasadzeń leśnych) do wyceny na stan końcowy roku obrachunkowego. Szacunkowy procent utraty wartości lasu należy wpisać także do tab. 19 KOiZ (Wykaz strat losowych).

Jeśli sprzedano lub przekazano nieodpłatnie część drzewostanu leśnego pochodzącego ze stanu początkowego (wraz z gruntem) – to powierzchnia nasadzeń ulega zmniejszeniu (w stosunku do stanu początkowego), natomiast stopień zadrzewienia pozostałej powierzchni lasu nie powinien ulec zmianie, o ile nie przeprowadzono dodatkowo znaczącego wyrębu. Natomiast **jeśli sprzedano cały las**, to nie może się on już znaleźć w Spisie na 31 grudnia. W tabeli Wpływów musi być wpisana (w dwóch oddzielnych wierszach) ilość i wartość, za którą sprzedano nasadzenia oraz ziemię pod lasem. Podobne procedury obowiązują w przypadku nieodpłatnych przekazania lasu z gospodarstwa rolnego – w tab. 10 KOiZ musi zostać wpisana ilość przekazanego drzewostanu oraz powierzchnia przekazanej ziemi pod lasem. W tym przypadku wartość przekazania zarówno ziemi, jak i nasadzeń wyliczona zostanie przez komputer (po cenach normatywnych ze stanu początkowego).

Jeśli w lesie przeprowadzono drobne nasadzenia uzupełniające – to nie zmienia się ani powierzchnia, ani stopień zadrzewienia. Wiek drzew zwiększa się o 1 rok. Odpowiednie koszty związane z nasadzeniem uzupełniającym odnotowane są tylko w tabelach: Wydatków (KWiW) lub Nieodpłatnych przekazania do gospodarstwa rolnego (Tab. 11 KOiZ). Jeśli natomiast do nasadzeń uzupełniających użyto własnych sadzonek, to trzeba wpisać je w tab. 9 KOiZ w kol. 5 (ilość produktów własnych zużyta na siew i sadzenie).

Jeśli zakupiono lub otrzymano nieodpłatnie nowe nasadzenia leśne (wraz z gruntem) – to nasadzenia należy wpisać w oddzielnym wierszu niniejszej tabeli, nadając im kod zgodny z podanym w momencie „wejścia” nasadzeń do gospodarstwa, a także podając wiek drzew, powierzchnię i stopień zadrzewienia. Stopień zadrzewienia może wynosić 1 lub mniej, np. 0,7 - w stosunku do zadrzewienia normalnego dla danego gatunku drzew w danym wieku.

Przy zakupie (w KWiW) należy wpisać (w 2 oddzielnych wierszach) powierzchnię i wartość ziemi oraz powierzchnię, wiek, stopień zadrzewienia i wartość drzewostanu, a przy nieodpłatnym pozyskaniu do gospodarstwa rolnego (w tab. 11 KOiZ) tylko powierzchnię ziemi oraz powierzchnię, wiek i stopień zadrzewienia nasadzeń leśnych (wartość ziemi oraz drzewostanu zostanie obliczona przez program komputerowy w cenach obowiązujących na stan końcowy roku obrachunkowego).

Uwaga:

Przy sprzedaży, zakupie i nieodpłatnych przekazaniach nasadzeń leśnych wraz z gruntem zawsze należy odnotować zmiany w zasobach ziemi w tab. pomocniczej A w KOiZ oraz w tab. 1 (1) w SWAiZ.

Jeśli zakończono nasadzenie drzewostanu leśnego – to w tab. 2(3) SWAiZ należy wpisać w oddzielnym wierszu nazwę gatunku wiodącego w nowo założonym lesie, podając jego kod, wiek drzew, powierzchnię i stopień zadrzewienia. Stopień zadrzewienia powinien w tym przypadku wynosić 1. Kod drzewostanu leśnego musi być zgodny z kodem „wyjścia z inwestycji” (ostatni wiersz w tab. 16 KOiZ).

Przy nasadzeniach inwestycyjnych powierzchnia ziemi pod lasem może, ale nie musi ulec zwiększeniu. Ulega zwiększeniu w przypadku przeklasyfikowania innego typu gruntów na ziemię pod lasem (co trzeba uwidocznic w tab. pomocniczej A KOiZ oraz tab. 1 (1) SWAiZ). Nie ulega zwiększeniu, gdy nowy las posadzono na gruntach leśnych (czyli na miejscu uprzednio wyrąbanego lasu lub lasu który spłonął).

Tabela 3 (11) Zwierzęta

Uwagi:

- **Liczba sztuk na stan końcowy w kol. 4 tabeli 3 (11) SWAiZ na dzień 31 grudnia musi się równać liczbie podanej w kol. 15 tabeli 8 KOiZ – gdy w gospodarstwie na stan końcowy roku obrachunkowego znajdowały się tylko zwierzęta własne.**
- **Liczba sztuk na stan końcowy w kol. 4 tabeli 3 (11) SWAiZ na dzień 31 grudnia musi być niższa od liczby podanej w kol. 15 tabeli 8 KOiZ – gdy w gospodarstwie na stan końcowy roku obrachunkowego oprócz zwierząt własnych znajdowały się także zwierzęta obce w odchowcie.**
- **Liczba sztuk na stan końcowy w kol. 4 tabeli 3 (11) SWAiZ na dzień 31 grudnia musi być wyższa od liczby podanej w kol. 15 tabeli 8 KOiZ – gdy część zwierząt badanego gospodarstwa w trakcie roku znajdowała się w odchowcie w innym gospodarstwie.**

Dla wszystkich zwierząt cena za jednostkę powinna odzwierciedlać ceny netto sprzedaży „loco gospodarstwo” z końca roku obrachunkowego i powinna być dostosowana do obowiązującej jednostki miary podanej w kol. 2.

Tabele o numerach: od 4 (12) do 11 (21)

Odpowiednie, wyżej wymienione tabele, należy wypełnić według zasad i z dokładnością opisaną w SAiZ na stan początkowy. Pamiętać jednak należy o tym, aby wpisać właściwe ilości (z dnia 31. XII) oraz ceny jednostkowe lub wartości (dla produktów własnych - po cenie z dnia 31. XII, a dla materiałów zakupionych - po cenie z ostatniego zakupu).

6. KSIĄŻKA WPŁYWÓW I WYDATKÓW (KWiW)

Na początku Książki Wpływów i Wydatków (KWiW) zamieszczono stronę przeznaczoną dla utworzenia podręcznego wykazu kodów dla najczęstszych tytułów Wpływów i Wydatków.

Tabele „Wpływy” (koloru zielonego) zawarte w Książce Wpływów i Wydatków (KWiW) służą do ewidencji sprzedaży i wpłat pieniężnych, a **tabele „Wydatki” (koloru niebieskiego)** do ewidencji zakupów i wypłat pieniężnych - związanych z funkcjonowaniem gospodarstwa rolnego.

Uwagi:

- **Wpływy = wpłaty środków pieniężnych + pozostałe należności.**
- **Wydatki = wypłaty środków pieniężnych + pozostałe zobowiązania.**
- **Kolumny 4-9 służą do notowania faktu: sprzedaży oraz innych wpływów, a także zakupów i innych wydatków.**
- **Kolumny 10-12 służą do notowania wpłat i wypłat środków pieniężnych oraz opłat w towarach i usługach (barter).**
- **Kolumny 13 i 14 służą do dodatkowego opisu powiązań danego zapisu z innymi zapisami w KWiW lub SAiZ.**
- **Transakcje rozliczane w walutach obcych należy każdorazowo przeliczyć na złotówki wg aktualnych średnich kursów NBP (na dzień transakcji).**

W wyszczególnieniu tabel „Wpływy” i „Wydatki” transakcje sprzedaży lub zakupu oraz wpłaty i wypłaty muszą być tak sprecyzowane, aby móc je oznaczyć właściwym kodem. W tym celu, w kol. 2 - „Wyszczególnienie”, w tabeli Wpływy określić należy „co sprzedano” lub „za co”, „z jakiego tytułu” otrzymano wpłatę, natomiast w tabeli Wydatki należy podać „co zakupiono” lub „na co”, „na jaki cel” wypłacono pieniądze.

Wpływy i wydatki zapisywać należy chronologicznie - w układzie miesięcznym. **Każdy zapis musi posiadać liczbę porządkową w danym miesiącu.** W kol. 13 należy zawsze wpisać jeden z pięciu możliwych kodów zapisów (objaśnionych pod tabelą), a mianowicie:

- **Kod 1** - gdy transakcja została w pełni rozliczona (wydano lub przyjęto towar i jednocześnie zrealizowano zapłatę - gotówką, przelewem bankowym lub barterem);
- **Kod 2** - gdy transakcja została opłacona częściowo lub nie opłacona wcale (wydano lub przyjęto towar, ale pozostaje należność lub zobowiązanie);
- **Kod 3** - gdy nastąpiła regulacja wcześniej powstałej należności lub zobowiązania (towar wydano lub przyjęto wcześniej, a teraz otrzymano z tego

tytułu zapłatę lub dokonano zapłaty - gotówką, przelewem bankowym lub barterem);

- **Kod 4** - gdy została dokonana wpłata lub wypłata zaliczki a`konto sprzedaży lub zakupu (nie ma jeszcze wydania towaru);
- **Kod 5** - gdy wydano lub przyjęto wcześniej zaliczkowany towar (właściwy moment sprzedaży lub zakupu), z dopłatą lub bez dopłaty. Dopłata ma miejsce wtedy, kiedy kwota wcześniej otrzymanej lub wpłaconej zaliczki nie pokrywała w pełni wartości towaru.

Uwaga:

Kolumnę 14 (Rozliczenie Lp... z miesiąca...) tabeli Wpływy oraz tabeli Wydatki należy wypełniać tylko wtedy, gdy w kolumnie 13 wpisano kod 3 = regulacja należności lub zobowiązania, albo kod 5 = sprzedaż lub zakup wcześniej zaliczkowane.

W przypadku rozliczania należności lub zobowiązań oraz zaliczek figurujących na stanie początkowym roku obrachunkowego, do kolumny 14 w miejsce „Lp.” należy wpisać właściwą liczbę porządkową z odpowiednich tabel SAiZ w pierwszym roku prowadzenia zapisów, a w kolejnych latach z odpowiednich tabel SWAiZ roku poprzedniego, natomiast w miejsce miesiąca wpisać dwa zera (00). W przypadku rozliczania należności lub zobowiązań z roku bieżącego będzie to zawsze Lp. i kolejny numer miesiąca (od 01 do 12), pod którym wydano lub otrzymano towar. Natomiast w przypadku rozliczania zaliczek otrzymanych lub wpłaconych w roku bieżącym będzie to zawsze Lp. i numer miesiąca pierwszej zaliczki dotyczącej tej transakcji.

Uwagi:

- **W tabelach „Wpływy” i „Wydatki” nie należy rejestrować wpłat gotówki z kasy gospodarstwa rolnego na konto bankowe, jak również wypłat gotówki z konta bankowego do kasy gospodarstwa rolnego.**
- **Przy wymianach barterowych (rozliczeniach w towarach i usługach) suma wpłat z tytułu barteru (w tabeli Wpływy) w danym miesiącu musi się równać sumie wypłat z tytułu barteru (w tabeli Wydatki).**

6.1. WPŁYWY

Tabela **Wpływy** przeznaczona jest do bieżącej rejestracji wszelkich sprzedaży oraz innych wpływów, a także do ewidencji formy rozliczenia tych transakcji: wpłat gotówki do kasy gospodarstwa rolnego, na konto bankowe oraz do rozliczeń barterowych.

Transakcja sprzedaży może być rozliczona: gotówką, przelewem na konto bankowe, a także otrzymanymi towarami i usługami. Sprzedaże należy rejestrować zarówno ilościowo, jak i wartościowo.

Ewidencję sprzedaży produktu, usługi lub środka trwałego gospodarstwa rolnego należy przeprowadzić po wystawieniu faktury VAT (jeśli rolnik rozlicza się na zasadach ogólnych i sam wystawia faktury), po otrzymaniu od odbiorcy – podatnika VAT faktury VAT RR, a w przypadku transakcji nie fakturowanych po wydaniu produktu, środka trwałego lub wykonaniu usługi na warunkach wcześniej uzgodnionych między partnerami.

Jeśli sprzedaż została potwierdzona fakturą, to należy z niej spisać: ilość, wartość wpływu netto i brutto, stawkę podatku VAT, a także (w tym samym wierszu) wpisać wartość brutto otrzymanej w danym miesiącu zapłaty (w formie gotówki, przelewu na konto bankowe lub rozliczenia barterowego) oraz przy niektórych transakcjach wypełnić kol.13 i 14 (patrz uwagi ogólne do KWiW – strona poprzednia). Wartość wpłaty przekazanej przelewem na konto bankowe gospodarstwa rolnego powinna być sprawdzona z wyciągiem bankowym.

Jeśli była to sprzedaż niefakturowana, to należy również wypełnić wszystkie wymagane kolumny jak przy sprzedaży fakturowanej – z pominięciem kolumny dotyczącej wartości sprzedaży netto (kol. 7), która wyliczana jest przez program komputerowy. Wartość przekazanych towarów i usług do dyspozycji nabywcy to wpływ brutto (kol. 9). Stawka VAT (kol. 8) zależy od tego, czy rolnik jest czynnym podatnikiem VAT, czy jest rolnikiem ryczałtowym.

Uwaga:

Przy wszystkich sprzedażach trzeba wpisać koniecznie: rodzaj towaru, jednostkę miary, sprzedaną ilość, stawkę VAT oraz wartość sprzedaży brutto.

Opis sposobu zapisu różnych zaszłości:

- **Jeśli sprzedaż pokrywa się z otrzymaniem pełnej zapłaty** to: wartość w kol. 9 musi się równać sumie wartości z kolumn od 10 do 12, a w kol.13 należy wpisać kod 1 (sprzedaż w pełni opłaconą). Kolumna 14 pozostaje niewypełniona.
- **Jeśli za sprzedany produkt, środek trwały lub usługę otrzymano tylko część wartości brutto** to: wartość w kolumnie 9 będzie większa od sumy wartości z kolumn od 10 do 12, a w kolumnie 13 należy wpisać kod 2 (pozostaje należność). Kolumna 14 pozostaje niewypełniona.
- **Jeśli wystąpiła sprzedaż z pełnym odroczeniem płatności lub przyznano odszkodowanie, czy dotację**, a pieniędzy w danym miesiącu nie otrzymano to muszą zostać wypełnione, w danym wierszu, tylko kolumny od 1 do 9, a w kolumnie 13 należy wpisać kod 2 (pozostaje należność). Kolumny 14 nie wypełniamy. W przypadku przyznanych kredytów, pożyczek, odszkodowań i dotacji należy w kol. 8 (stawka VAT) wstawić kreskę, a wartość w kol. 7 (netto) powinna równać się wartości w kol. 9 (brutto).

Uwaga:

Wpływ z tytułu otrzymania określonego rodzaju kredytu jest ewidencjonowany w momencie otrzymania wpłaty środków pieniężnych przez rolnika. Zgodnie z obowiązującą metodyką, należności z tytułu kredytów w Polskim FADN nie istnieją, dlatego w tabeli Należności nie są dopuszczone kody z grupy kodów – kredyty.

W miesiącu rozliczenia transakcji (zwrotu należności), opisanych w drugim i trzecim przypadku, należy wypełniać już tylko kolumny 1, 2, 3 oraz od 10 do 14. W kolumnie 2 należy wyraźnie opisać tytuł wpłaty, np.: za mleko – ze stanu początkowego, albo za mleko z miesiąca..... Na podstawie tego opisu w kol. 13 wpisujemy kod 3 (zwrot należności), a w kol. 14 Lp. i miesiąc, w którym powstała należność. Jeśli należność pochodzi ze stanu początkowego, to liczbę porządkową przepisać należy z tabeli 18 SAiZ w pierwszym roku prowadzenia zapisów, a w kolejnych latach z odpowiednich tabel SWAiZ roku poprzedniego, a w miejsce miesiąca należy wpisać: 00 (dwa zera).

Przy produktach sprzedawanych codziennie (np. jaja, mleko, produkty ogrodnicze) dopuszcza się notowanie transakcji tylko raz w miesiącu, ale trzeba wtedy prowadzić ewidencję pomocniczą – np. na stronach „Notatki”. Zbiorcza wielkość i wartość sprzedaży tych produktów musi być zarejestrowana w ostatnich pozycjach miesiąca.

Przy sprzedaży środków transportowych, maszyn, budynków i budowli w kol. 5 (jednostka miary) należy wpisać „szt”, a w kol. 6 = ilość wpisać 1 (gdy sprzedano całość) lub określić część środka (np. 0,5), którą sprzedano ze stanu majątkowego gospodarstwa rolnego. Kod sprzedaży musi być zgodny z kodem, pod jakim zapisany był ten środek w majątku gospodarstwa.

W przypadku otrzymania zaliczki a'konto sprzedaży (gdy produkt wydany zostanie dopiero w następnym miesiącu lub roku) wypełnić należy tylko kolumny: 1, 2, 3, 10 lub 11 i 12. W kol. 13 należy wpisać kod 4 (zaliczka otrzymana). Kolumny 14 nie wypełniamy.

W przypadku wydania z gospodarstwa wcześniej zaliczkowanego towaru lub usługi (tj. realizacji pobranej zaliczki) wypełnia się zawsze kolumny 1 – 9 (czyli określa się wartość sprzedaży) oraz kolumny 13 i 14. W kolumnie 13 wpisuje się kod 5 (rozliczenie wcześniej pobranej zaliczki), a w kolumnie 14 podaje Lp. i miesiąc pobrania pierwszej zaliczki a'konto tej sprzedaży. Kolumny 10 – 12 wypełniane są tylko w tych przypadkach, gdy wydaniu towaru towarzyszy dopłata do wcześniej pobranej zaliczki.

W przypadku wpłat pieniężnych z tytułu przyznanych wcześniej odszkodowań lub dotacji wypełnić należy tylko kolumny 1, 2, 3, 10 lub 11, a także kol. 13 i 14. W kol.13 należy wpisać kod 3 (zwrot należności), a w kol. 14 Lp. i numer miesiąca, w którym odszkodowanie lub dotację przyznano. W przypadku wpłat pieniężnych z tytułu dotacji do inwestycji w kol. 2 należy dodatkowo określić przewidywaną liczbę lat rozliczania otrzymanej dotacji do przychodów gospodarstwa. Określając przewidywaną liczbę lat

rozliczenia otrzymanej dotacji do przychodów przyszłych okresów, należy brać pod uwagę okres użytkowania środka trwałego, którego dana dotacja dotyczyła. W przypadku dotacji obejmującej wiele środków trwałych w momencie określenia liczby lat rozliczania dotacji należy wziąć pod uwagę okres użytkowania środka trwałego o największym udziale wartościowym w danej dotacji.

Uwagi:

- **Przy kredytach i pożyczkach w kol. „Wyszczególnienie” należy sprecyzować:**
  - kto udzielił kredytu (bank, inna instytucja),
  - czy kredyt udzielony jest na okres do 1 roku (krótkoterminowy), czy na okres powyżej roku (długoterminowy),
  - jakie jest przeznaczenie kredytu (zgodnie z umową kredytową) - np. na zakup ziemi, budynków, obrotowych środków produkcji itp.,
  - czy otrzymany kredyt jest kredytem preferencyjnym czy komercyjnym.
- **Przy odszkodowaniach i dotacjach, w kol. „Wyszczególnienie” należy określić – „odszkodowanie za...”, „dotacja do...”.**
- **Przy sprzedaży limitów i kwot produkcyjnych należących do gospodarstwa rolnego koniecznie trzeba wypełnić kol. 5 (J.m.) oraz kol. 6 (Ilość). Sprzedaż kodować należy identycznym kodem (z tą samą końcówką „nn”), pod jakim kwota ta została zapisana w tabeli 9[b] SAiZ lub pod którym weszła do gospodarstwa rolnego w roku bieżącym (KWiW tab. Wydatki).**
- **Kwotę otrzymaną od Agencji należy wprowadzić do GR przez KWiW (Wydatki): podając ilość referencyjną i „kupując” ją za symboliczną złotówkę.**
- **Zwrot kwoty mlecznej do Agencji należy odnotować w KWiW (Wpływy), podając kod limitu, np. 18-41-01 i ilość referencyjną. Wartość „sprzedaży” limitu wynosi 1 zł. W wyszczególnieniu należy wpisać, że jest to zwrot kwoty do Agencji. Konieczne jest też usunięcie z tab. 21 KOiZ zapisu dotyczący tej kwoty.**
- **Przy oddzierżawie prawa do limitów produkcyjnych użyć należy kodów z grupy : „87-4x-xx”, gdzie dwie ostatnie cyfry powinny być tożsame z końcówką kodu, pod którą limit ten został zapisany w momencie wejścia gospodarstwa. Wypełnić też trzeba kol. 5 (J.m.) oraz kol. 6 (ilość), aby było wiadomo, jaka część danego limitu była użytkowana poza badanym gospodarstwem, a jaka w badanym gospodarstwie.**

6.2. WYDATKI

Tabela **Wydatki** przeznaczona jest do bieżącej rejestracji wszelkich zakupów oraz innych wydatków, a także do ewidencji formy rozliczenia tych transakcji: wypłat gotówki z kasy gospodarstwa rolnego, z konta bankowe oraz do rozliczeń barterowych.

Transakcja zakupu, podobnie jak sprzedaży, może być rozliczana: gotówką, przelewem z konta bankowego, a także towarami i usługami pochodzącymi z gospodarstwa rolnego. Zakupy rejestrować należy zarówno ilościowo, jak i wartościowo.

Ewidencję zakupu materiału, usługi lub środka trwałego dla potrzeb gospodarstwa rolnego dokonać należy po otrzymaniu faktury VAT, a w przypadku transakcji nie fakturowanych - po pobraniu materiału, środka trwałego lub wykonaniu usługi na warunkach wcześniej uzgodnionych między partnerami. W tym przypadku należy zanotować ilość, stawkę podatku VAT, wartość wydatku brutto, a także należy rozpisać sposób rozliczenia (w danym miesiącu) transakcji wg wartości brutto (w formie gotówki, przelewu z konta bankowego lub rozliczenia barterowego). Kwota wypłaty przekazanej przelewem z konta bankowego gospodarstwa rolnego powinna być zgodna z wyciągiem bankowym. Jeśli wypłata równa się wydatkowi (transakcja w pełni opłacona), to w kol. 13 należy wpisać kod 1. Jeśli kwota wypłaty jest mniejsza od wartości wydatku (czyli wartości zakupionego towaru), to w kol. 13 należy wpisać kod 2 (pozostaje zobowiązanie). Kol. 14 w obu przypadkach (tj. transakcji w pełni i nie w pełni rozliczonej) pozostaje pusta.

Uwagi:

- **Przy zakupach oraz opłatach fakturowanych wszystkie dane potrzebne do wypełnienia tabeli Wydatków (kol. od 1 do 12) przepisuje się z odpowiednich faktur VAT lub VAT - RR.**
- **Przy zakupach potwierdzonych paragonem z kasy fiskalnej należy przepisać nazwę i ilość zakupionego materiału, jego wartość brutto oraz stawkę VAT. Stawki VAT na poszczególne towary zakupione oznaczone są literami: A, B, C, D. Przy każdym zakupionym towarze, obok jego wartości brutto figuruje jedna z tych liter, a w dolnej części paragonu można odczytać, jakiemu % VAT odpowiada dana litera (będąca niejako symbolem dla danej stawki VAT). Wartość netto danego zakupu jest wyliczana przez program komputerowy.**
- **Przy zakupach, za które nie otrzymano żadnego potwierdzenia (np. przy zakupach na targowisku lub od osób prywatnych), wypełnić należy kol. 1-6 oraz 8-10 i ewentualnie 12. W kol. 8 (stawka VAT) należy wstawić kreskę. Kol. 7 (wartość netto) nie trzeba wypełniać – uzupełni ją program komputerowy. W tym przypadku wartość netto równa się wartości brutto.**

Przy transakcjach tylko częściowo opłaconych w czasie zakupu, **w miesiącu rozliczenia transakcji (czyli miesiącu spłaty zobowiązania)** należy wypełniać tylko kolumny 1, 2, 3 oraz od 10 do 14. W kolumnie 2 należy wyraźnie opisać tytuł wypłaty, np.: za saletrę amonową – ze stanu początkowego, albo za saletrę amonową otrzymaną w miesiącu. W kolumnie 13 należy wpisać kod 3 (spłata zobowiązania), a w kol. 14 Lp. i miesiąc jego powstania. Jeśli to był rok poprzedni, to Lp. należy spisać z tabel 20b lub 20c SAiZ w pierwszym roku prowadzenia zapisów, a w kolejnych latach z odpowiednich tabel SWAiZ roku poprzedniego, a w miejsce miesiąca wpisać 00 (dwa zera).

Przy materiałach do produkcji kupowanych codziennie (np. mleko chude, serwatka - kupowane na paszę) dopuszcza się notowanie transakcji jeden raz w miesiącu (w ostatnim dniu miesiąca). Podobnie należy postąpić przy zakupach związanych z wymianą barterową, np. gdy z mleczarni, w zamian za sprzedawane mleko, pobierane są co kilka dni towary spożywcze (masło lub sery), można je notować zbiorczo (w ostatnim dniu miesiąca – stosując kod wydatku na cele gospodarstwa domowego (kod 95-99-99)).

Przy dokupieniu części środka współposiadanego z innym rolnikiem, zdarzenie ewidencjonujemy istniejącym kodem posiadanej części środka trwałego. W kol 5 (J.m.) należy wpisać „szt.”, a w kol. 6 = ilość należy określić, jaką część danego środka dokupiono (np. 0,3). W tym przypadku przewidywane lata użytkowania i charakterystyka pojazdu pozostają niezmienione.

Przy zakupie limitów i kwot produkcyjnych wpisać należy nie tylko wartość zakupu, ale także ilość produkcji na jaką limit ten opiewa. W tym przypadku koniecznie trzeba wypełnić także kol. 5 = Jm. oraz kol. 6 = Ilość. Kod nowego limitu powinien mieć nową końcówkę „nn” – inną niż limity posiadane dotychczas.

Przy zakupie ziarna zbóż należy podać nie tylko gatunek zbóż, ale również jego przeznaczenie – np. „pszenica na siew”, którą kodujemy kodem materiału siewnego (51-10-00) lub „pszenica na paszę”, którą kodujemy kodem 52-11-10.

Przy zakupie mieszanek treściwych i koncentratów paszowych wysokobiałkowych trzeba sprecyzować, dla jakiego gatunku zwierząt są przeznaczone (dla bydła, trzody, owiec i kóz, drobiu, czy pozostałych zwierząt). Np. mieszanka treściwa dla bydła oznaczana jest kodem 52-12-20, a dla trzody chlewnej kodem 52-12-50.

Uwagi:

- **Charakterystyka zakupionego środka trwałego (zdatnego do użytkowania) oraz wartości niematerialnych i prawnych musi zawsze zawierać informację o liczbie przewidywanych lat użytkowania. Wyjątek stanowi zakup ziemi, nasadzeń leśnych, kwot produkcyjnych oraz zwierząt stada podstawowego, dla których informacji tej się nie podaje.**
- **Przy pojazdach konieczne jest także podanie dodatkowej charakterystyki (pojemność silnika – dla samochodów osobowych, moc silnika – dla ciągników oraz dla samochodów dostawczych i ciężarowych, a ładowność – dla przyczep i naczep).**
- **Przy zakupie nasadzeń leśnych należy podać gatunek drzew, ich wiek oraz stopień zadrzewienia.**

Przy zakupie zwierząt należy określić grupę wiekową, a w niektórych przypadkach także ich płeć i przeznaczenie – do dalszej hodowli, czy na opas (zgodnie ze strukturą rodzajową podaną w tabeli 11 SAiZ lub tabeli 8 KOiZ).

Przy zakupie lasu, sadu lub plantacji wieloletnich należy w oddzielnym wierszu zarejestrować zakupioną ziemię, a w oddzielnym wierszu zakupione nasadzenia wraz z ich

charakterystyką, np. sosny 60-letnie o stopniu zadrzewienia = 1, sad jabłoniowy plonujący do użytkowania na 3 lata, sad wiśniowy nie plonujący, podając rok założenia tego sadu przez sprzedającego.

Uwaga:

Przy rejestracji zakupu nasadzeń leśnych należy użyć kodu gatunku drzewostanu dominującego – o ile wiek drzew i stopień zadrzewienia są podobne na całej działce leśnej. Jeśli warunki te nie są spełniane, należy podzielić je na kilka jednorodnych nasadzeń leśnych.

Gdy zakupiono ziemię zmeliorowaną i obsadzoną sadem, to transakcję taką należy zapisać w kilku wierszach, w podziale na:

- zakup samej ziemi,
- zakup urządzeń melioracyjnych, z podziałem na ich rodzaje,
- zakup nasadzeń owocujących w podziale na gatunki drzew i krzewów,
- zakup nasadzeń nie owocujących (inwestycji w toku), również w podziale na gatunki drzew i krzewów.

Podobnie należy postąpić w przypadku zakupu ziemi wraz z uprawą, np. oziminami. Taką transakcję należy podzielić na:

- zakup samej ziemi,
- zakup urządzeń melioracyjnych, z podziałem na ich rodzaje,
- zakup uprawy „na pniu”.

W przypadku wydatków niezwiązanych bezpośrednio z zakupem środków trwałych i materiałów do produkcji (np.: przy opłacie podatków, ubezpieczeń oraz innych świadczeń pieniężnych) trzeba pamiętać o tym, że:

- W miesiącach, w których przypadają terminy płatności, trzeba zawsze wypełnić lewą stronę tabeli (kol. od 1 do 9) – czyli określić wielkość wydatku, gdyż w tym momencie jest on już wymagalny (niezależnie od tego czy go uiszczono, czy też dokonano tego dopiero w następnych miesiącach). Przy tego typu wydatkach wartość netto najczęściej równa się wartości brutto (kol. 7 = kol. 9), a wydatek nie jest obciążony podatkiem VAT (w kol. 8 wstawić kreskę, a kol. 7 – wartość netto można pominąć). Wyjątek stanowią opłaty za: energię elektryczną, centralne ogrzewanie, wodę, gaz i telefon, które płatne są na podstawie otrzymanej faktury, z naliczoną stawką VAT. W tym przypadku wydatek musi być wpisany najpóźniej w ostatnim dniu wymaganej płatności, a stawka VAT i wartość brutto (do zapłaty) muszą być z niej przepisane;
- Wypłatę należy notować zawsze w miesiącu jej dokonania.
  - Jeśli wypłata i termin płatności mają miejsce w tym samym czasie, to należy wpisać je w jednym wierszu (zapis w kolumnach 1, 2, 3, 7, 8, 9 oraz 10 lub 11, a w kol. 13 należy wpisać kod 1 – gdy wypłata równa się wydatkowi, lub kod 2 – gdy wypłata jest mniejsza niż wydatek. Kolumna 14 pozostaje nie wypełniona).

- Jeśli wypłata ma miejsce w następnych miesiącach (po terminie), to wypełnia się już tylko kol. 1, 2, 3 oraz 10 lub 11, a także kol. 13 i 14. W kolumnie 13 należy wpisać kod 3 (spłata zobowiązania), a w kol.14 liczbę porządkową i miesiąc, w którym odnotowano wydatek.

Przy wnoszeniu przez rolnika zaliczek a'konto przyszłych zakupów materiałów i usług, bądź zaliczek na poczet świadczeń pieniężnych, **nie należy wpisywać ilości zadatkowanego materiału.** Wypełnić należy kolumny od 1 do 3 oraz 10 lub 11, a także kol. 13 (w której wpisuje się kod 4 – wpłacona zaliczka). Kolumna 14 pozostaje niewypełniona.

Ilość materiału wpisana będzie dopiero w miesiącu realizacji zakupu, czyli miesiącu jego odbioru. Wtedy należy wypełnić kolumny 1 – 9, a także kol. 10 – 12 (o ile rolnik dopłacił w momencie odbioru do poprzedniej zaliczki) oraz kol. 13 i 14. W kol. 13 należy wpisać kod 5 (rozliczenie wcześniej wpłaconej zaliczki), a w kol. 14 - Lp. i miesiąc, pod którą dokonano wpłaty zaliczki, którą obecnie rozliczamy.

Opłata podatków gospodarstwa rolnego podzielona być musi na rodzaje podatków wyszczególnione w nakazie płatniczym.

Uwaga:

Podatek zapłacony za grunty dzierżawione nie jest podatkiem dla gospodarstwa dzierżawiającego, lecz zapłaconym czynszem dzierżawnym.

Składki ubezpieczeniowe mają takie same kody jak odszkodowania uzyskane z tytułu tych ubezpieczeń.

Wypłata z tytułu spłaty kredytu powinna być kodowana takim samym kodem, pod jakim kredyt ten został zaewidencjonowany.

Wpłaty z tytułu odsetek i prowizji od kredytów muszą być kodowane kodem innym niż spłaty rat kredytów, a mianowicie kodem 85 - 1x - xx. Natomiast **Odsetki od zobowiązań za środki do produkcji** - kodem 85 - 20 - 00.

Zaliczki wniesione a'konto przyszłych zakupów, bądź świadczeń pieniężnych kodowane być muszą kodem materiału, usługi, inwestycji, bądź świadczenia finansowego ,którego dotyczą.

Uwagi:

- **Wszystkie zakupy bezpośrednio związane z bieżącym utrzymaniem lasu, takie jak zakup: nawozów, środków ochrony roślin oraz sadzonek do nasadzeń uzupełniających należy zakodować kodem „Materiały do produkcji leśnej” = 56-00-00.**
- **Wszystkie wydatki związane z inwestycjami oraz ulepszeniami środków trwałych, takie jak: zakup rozpoczętej inwestycji lub środka trwałego niezdatnego (bezpośrednio po zakupie) do użytkowania, zakup materiałów budowlanych i części montażowych, zakup usług i pracy najemnej dorywczej kodować należy kodem określonej inwestycji w toku, tj. kodem z „Wykazu Kodów 0”.**
- **Jeżeli w trakcie roku zmieniono decyzję o przeznaczeniu materiałów budowlanych na inną inwestycję w toku, to przed wczytaniem danych do komputera należy wprowadzić poprawkę w tabeli Wydatki.**
- **Szczegółowe zasady kodowania pozostałych zakupów oraz wypłat omówione są w Instrukcji Kodowania.**

Tabela pomocnicza

**FORMULARZ KONTROLNY ZAPISÓW WPŁAT
i WYPŁAT występujących zazwyczaj w
gospodarstwie rolnym**

Tabela służy zarówno do zapisów najczęściej pojawiających się, jak i zapisów pojawiających się rzadko, ale które mają ściśle określony termin realizacji.

Dla Wpłat proponuje się, by w poszczególnych miesiącach zaznaczać otrzymane wpłaty zarejestrowane w tabelach Wpływów, które występują regularnie w roku - np. „za mleko”. Jeśli w którymś miesiącu wpłaty takiej brak, należy to wyjaśnić podczas najbliższej wizyty u rolnika.

Dla Wypłat proponuje się, aby na początku roku zaznaczyć miesiące, w których określone opłaty muszą być zapłacone (co będzie przypomnieniem dla wpisania wydatku), a po ich opłaceniu potwierdzić te, za które były wypłaty. Jeśli do końca roku wypłata się nie pojawi, to znaczy, że na stan końcowy pozostało z tego tytułu zobowiązanie.

7. KSIĄŻKA OBROTÓW I ZASZŁOŚCI (KOiZ)

Tabele zamieszczone w Księżce Obrotów i Zaszłości służą do ewidencji danych o zdarzeniach niefinansowych, występujących w trakcie roku obrachunkowego.

Uwaga:

Dane z poprzedniego roku obrachunkowego automatycznie przeniesione przez komputer do tabel w aplikacji PL FADN roku bieżącego (np. informacje z 'główek' tabel inwestycyjnych) należy bezwzględnie wpisać do wersji papierowej tabel.

Dopuszcza się różną częstotliwość ewidencji zdarzeń występujących w gospodarstwie rolnym. W niektórych tabelach jest ona narzucona wymogami metodycznymi, w innych pozostawiona jest uznaniowość.

- **Jeśli zdarzenie występuje rzadko** (kilka razy w roku) – to należy zapisać je po jego wystąpieniu (np. przekazanie tucznika z gospodarstwa rolnego do gospodarstwa domowego, czy też zużycie drewna budowlanego z własnego lasu na inwestycje),
- **Jeśli zdarzenie ma charakter sezonowy** – to należy notować je po zakończeniu sezonu (np. wysiewy czy zbiory),
- **Jeśli zdarzenie występuje w sposób ciągły** – to należy zapisywać je raz w miesiącu (np. codzienne przekazania mleka, czy jaj kurzych do gospodarstwa domowego) lub raz na kwartał (np. skarmianie produktów własnych potencjalnie towarowych).

Uwaga:

W KOiZ nie należy ewidencjonować zużycia produkcyjnego produktów własnych nietowarowych. Trzeba natomiast ewidencjonować ich nieodpłatne przekazania poza gospodarstwo (tzn. przekazania na dary oraz do działalności pozarolniczej) oraz straty losowe ze stanu na początek roku obrachunkowego.

Zastosowanie odpowiednich cen jednostkowych:

- **Przy ewidencji rozdysponowania materiałów obcych** (pochodzących z zakupu lub nieodpłatnych przekazania do gospodarstwa) trzeba pamiętać o zasadzie „pierwsze weszło - pierwsze wyszło”, czyli o użyciu odpowiednich cen zakupu netto lub cen zarejestrowanych w momencie wejścia danego materiału do gospodarstwa z nieodpłatnych przekazania. Dotyczy to np. nawozów mineralnych (kupowanych w różnym czasie po różnych cenach), które potem używane są na potrzeby: produkcji w toku cyklu krótkiego (tab. 13), produkcji w toku cyklu długiego (tab. 14), inwestycji w sadach i na plantacjach wieloletnich (tab. 15), przy założeniu lasu (tab. 16), a także czasami przekazywanych nieodpłatnie poza gospodarstwo rolne (tylko nawozy ze stanu początkowego – tab. 10). Zużycie nawozów pod produkcję roku bieżącego nie jest ewidencjonowane – zostanie wyliczone przez program komputerowy.

- **Przy ewidencji zużycia na paszę produktów własnych potencjalnie towarowych**, rozliczanych kwartalnie w tab. 9, należy pamiętać o konieczności wpisania odpowiedniej dla okresu średniej ceny netto (sprzedaży „loco gospodarstwo”).
- **Przy ewidencji nieodpłatnych przekazania z gospodarstwa rolnego produktów własnych towarowych** należy stosować szacunkowe ceny netto sprzedaży „loco gospodarstwo” z dnia przekazania, a **przy nieodpłatnym przekazaniu produktów własnych nietowarowych** wystarczy podać ilość.
- **Przy ewidencji nieodpłatnych przekazania z gospodarstwa rolnego usług mechanicznych i transportowych** należy stosować szacunkowe ceny netto „loco gospodarstwo”, uwzględniające koszt pracy maszyny wraz z obsługą (kierowcą).

INFORMACJE OGÓLNE

Uwaga:

W tabeli Informacje ogólne wszystkie niezaciemnione pozycje muszą być obowiązkowo wypełnione. Jeśli zjawisko nie występuje w danym gospodarstwie – to w odpowiedniej pozycji należy obowiązkowo wpisać zero (0).

Informacje ogólne wypełnia pracownik biura rachunkowego - w oparciu o:

- wywiad z rolnikiem - dotyczy to pytań: 1.1. (uczestnictwo w programie produkcji ekologicznej) oraz 1.6. (1.6.1., 1.6.2., 1.6.3.), a także pytań od 2.1. do 2.7. (warunki produkcji rolniczej), pytań od 3.1. do 3.14. (informacje różne);
- pytanie 3.13 (szacunkowy czynsz za oddzierżawę całego gospodarstwa) nie jest obowiązkowe, tym niemniej prosimy o odpowiedź i wpisanie tej informacji w polu zaciemnionym.

W pytaniu:

1.1. dotyczącym uczestniczenia gospodarstwa w programie produkcji ekologicznej - chodzi o to, czy gospodarstwo ma „certyfikat zgodności” (Dz.U. Nr 116 poz. 979 z dnia 7 sierpnia 2009 r.), nadany przez upoważnioną jednostkę certyfikującą rolnictwo ekologiczne.

1.6. dotyczącym udziału przychodów ze sprzedaży produktów rolniczych, przychodów z tytułu dopłat bezpośrednich oraz przychodów z działalności innej niż rolnicza bezpośrednio związana z gospodarstwem rolnym (OGA) w przychodach całkowitych gospodarstwa rolnego- chodzi o określenie procentowego udziału poszczególnych części przychodów w przychodach całkowitych.

Na przychody całkowite gospodarstwa rolnego składają się:

- przychody ze sprzedaży produktów rolniczych,

- dopłaty bezpośrednie (dopłaty do działalności operacyjnej gospodarstwa), BEZ:
  - dopłat do wspierania gospodarowania na obszarach górskich i innych obszarach niekorzystnych warunkach gospodarowania (ONW),
  - płatności rolnośrodowiskowych.
- przychody ze sprzedaży wyrobów i usług w ramach działalności gospodarczej innej niż rolnicza bezpośrednio związanej z gospodarstwem rolnym (OGA).

Działalność gospodarcza inna niż rolnicza bezpośrednio związana z gospodarstwem rolnym (OGA), to działalność w ramach której wykorzystywane są zasoby gospodarstwa (ziemia, budynki, maszyny itp.) lub produkty rolne wytworzone w tym gospodarstwie. Jeżeli z zasobów gospodarstwa rolnego wykorzystywana jest w działalności gospodarczej innej niż rolnicza tylko i wyłącznie siła robocza (własna i rodziny rolnika oraz najemna), wówczas taka działalność nie jest uznawana za działalność gospodarczą inną niż rolnicza bezpośrednio związaną z gospodarstwem rolnym.

Uwaga:

Należy pamiętać o tym, że informacja o gospodarstwie rolnym powinna odzwierciedlać typową sytuację danego gospodarstwa, stąd też do działalności gospodarczej innej niż rolnicza nie zalicza się pojedynczych zaszłości, jak np. jednorazowe wykonanie przez rolnika orki własnym sprzętem w innym gospodarstwie rolnym.

Do działalności gospodarczej innej niż rolnicza bezpośrednio związanej z gospodarstwem rolnym zalicza się:

- agroturystykę – turystyka, zakwaterowanie, wyżywienie, sport i rekreacja itp. Jeżeli w tym celu wykorzystywane są głównie budynki inne niż te wybudowane dla celów działalności rolniczej, działalności takiej nie zalicza się do agroturystyki;
- rękodzielnicтво – wyroby rękodzielnicze (np. dywany, koszyki, meble), bez względu na to, jak produkty te zostały sprzedane;
- przetwórstwo produktów rolnych – przetwarzanie surowców rolniczych zarówno wytworzonych w gospodarstwie jak i zakupionych np. produkcja serów, przetwórstwo mięsa. Nie zalicza się tu działalności polegającej na przetwarzaniu produktów rolnych dla celów konsumpcyjnych gospodarstwa domowego rolnika;
- produkcję energii odnawialnej – produkcja na rynek m.in. biogazu, biopaliw, energii elektrycznej w elektrowniach wiatrowych i innych lub z surowców rolniczych. Nie zalicza się tu: produkcji energii odnawialnej wytwarzanej wyłącznie na potrzeby własne gospodarstwa, sprzedaży surowców rolniczych przedsiębiorstwom produkującym energię odnawialną, dzierżawy ziemi pod wiatraki;

- przetwarzanie surowego drewna w gospodarstwie – np. cięcie i heblowanie, wyrób desek z przeznaczeniem na sprzedaż. Wyrób mebli zalicza się do rękodzieła;
- akwakultury – chów i hodowla ryb i innych organizmów wodnych, np. raków, żab, w sztucznych i naturalnych zbiornikach wodnych;
- usługi świadczone przy wykorzystaniu zasobów gospodarstwa – prace wykonywane z wykorzystaniem zasobów gospodarstwa rolnego, w rolnictwie (np. usługi rolnicze świadczone na rzecz innych gospodarstw) i poza rolnictwem (np. odśnieżanie, holowanie, prace związane z architekturą krajobrazu i ochroną środowiska). Utrzymywanie przez rolnika swoich gruntów w dobrej kulturze rolnej jest działalnością rolniczą, w związku z tym nie zalicza się do działalności gospodarczej innej niż rolnicza bezpośrednio związanej z gospodarstwem rolnym;
- leśnictwo – produkcja leśna i prace leśne wykorzystujące zarówno siłę roboczą jak i maszyny gospodarstwa używane zwykle do prac rolniczych;
- inne wyżej niewymienione – np. hodowla zwierząt futerkowych, okresowe wykorzystanie budynków gospodarstwa do przechowywania przyczep kempingowych, łodzi itp., które przez resztę roku wykorzystywane są do celów rolniczych.

Uwaga:

Działalność komercyjna niezwiązana z działalnością rolniczą gospodarstwa rolnego, ale prowadzona na terenie gospodarstwa, nie jest zaliczana do działalności gospodarczej innej niż rolnicza, np. fryzjer, agencja ubezpieczeniowa, wynajem przez rolnika maszyn rolniczych nie wykorzystywanych przez niego w jego gospodarstwie, prowadzenie sklepu, w którym sprzedawane są produkty nie pochodzące z gospodarstwa, działalność łowiecka.

2.3. dotyczącym położenia gospodarstwa w strefie ograniczeń środowiskowych

– chodzi o określenie, czy większość użytków rolnych gospodarstwa położona jest na obszarach chronionych, kwalifikujących się do płatności w związku z ustanowieniem obszarów NATURA 2000 oraz z wdrażaniem Ramowej Dyrektywy Wodnej (2000/60/WE). W skład sieci Natura 2000 wchodzi dwa rodzaje obszarów:

- Obszary Specjalnej Ochrony (OSO) wyznaczone dla ochrony zagrożonych gatunków ptaków;
- Specjalne Obszary Ochrony (SOO) wyznaczone dla ochrony zagrożonych siedlisk oraz gatunków zwierząt i roślin wymienionych w Dyrektywie Siedliskowej.

Obszary wchodzące w skład sieci Natura 2000 ustanawiane są przez Rząd Polski w drodze rozporządzenia. Uwaga: obszary OSO i SOO mogą się pokrywać.

Wykazy obszarów, na których obowiązują ograniczenia w związku z wdrażaniem Ramowej Dyrektywy Wodnej, znajdują w Regionalnych Zarządach Gospodarki Wodnej (www.kzgw.gov.pl).

2.4. dotyczącym powierzchni pod osłonami wysokimi – chodzi o powierzchnię osłon wysokich będących w danym roku w dyspozycji gospodarstwa. Za osłony wysokie uważa się: wszystkie szklarnie i trwałe inspekty, a także tunele foliowe, których wysokość umożliwia wejście osób i wykonywanie pracy. W przypadku upraw grzybów pod osłonami, za osłony uważa się również zaadaptowane budynki i budowle. Powierzchnia osłon wysokich nie musi być w pełni wykorzystana. Przy osłonach wysokich piętrowych liczy się powierzchnia tylko jednego poziomu. Powierzchnię liczy się po obwodzie poszczególnych osłon, wraz ze ścieżkami i pomieszczeniami pomocniczymi dla produkcji.

3.1. dotyczącym wykształcenia zarządzającego gospodarstwem – chodzi o kierownika gospodarstwa, którym może być: posiadacz, inna osoba z rodziny posiadacza lub zatrudniona osoba spoza rodziny posiadacza. Podać należy najwyższy poziom spośród wykształceń posiadanych. Jeśli osoba zarządzająca gospodarstwem posiada dwa jednakowe poziomy wykształcenia rolniczego i nierolniczego, np. ukończyła zasadniczą szkołę rolniczą i nierolniczą – to podać należy odpowiedni kod wykształcenia rolniczego.

3.3. dotyczącym szacunkowego kosztu 1 osobodnia stołowania – chodzi o oszacowany koszt stołowania 1 osoby w ciągu 1 dnia w danym gospodarstwie, a nie o koszt stołowania w jadłodajni, barze, czy restauracji.

3.4. dotyczącym szacunkowego kosztu 1 osobodnia zamieszkiwania – chodzi o oszacowany koszt zamieszkiwania 1 osoby w ciągu 1 dnia w danym gospodarstwie, a nie o koszt zamieszkiwania w hotelu.

Szacunkowy koszt 1 dnia stołowania i zamieszkiwania 1 osoby wykorzystany będzie do oszacowania pełnych kosztów pracy pracowników spoza rodziny rolniczej (pracujących odpłatnie lub nieodpłatnie) oraz kosztów pobytu agroturystów.

3.5. i 3.6. dotyczącym liczby osobodni stołowania i liczby osobodni zamieszkiwania agroturystów – chodzi wyłącznie o te osoby, które przebywały w gospodarstwie w celach rekreacyjnych, a za swój pobyt wносиły stosowne opłaty.

3.13. dotyczącym szacunkowego czynszu za ewentualną oddzierżawę własnej ziemi, stawów, sadów i plantacji wieloletnich, budynków i budowli oraz kwot produkcyjnych - chodzi o roczny wymiar czynszu, jaki mógłby uzyskać rolnik za oddzierżawę całego swojego gospodarstwa innemu rolnikowi. Odpowiedź na to pytanie nie jest obowiązkowa.

3.14. dotyczącym wyceny własnych gruntów rolnych przeznaczonych na cele rolnicze (wycena na dzień 31.12.) – należy podać kwotę, jaką rolnik byłby skłonny zapłacić za wszystkie grunty rolne będące jego własnością. Uwaga! nie jest to cena za hektar (zł/ha), ale wartość wszystkich posiadanych gruntów rolnych (zł). Informacja zawarta w odpowiedzi na to pytanie powinna dotyczyć tylko gruntów użytkowanych rolniczo w gospodarstwie (rejestranych w SAiZ pod kodami 11-11-*; 11-12-*; 11-13-*). Nie należy więc wyceniać gruntów leśnych, zakrzewionych oraz znajdujących się pod zabudowaniami mieszkalnymi, gospodarczymi oraz podwórkiem.

Uwaga:

Należy podać cenę ziemi w warunkach obrotu ziemią rolną z przeznaczeniem na cele rolnicze, a nie na cele inwestycyjne (np. jako działki budowlane lub pod drogi, autostrady itp.).

Tabela 1   Zasoby i nakłady pracy oraz dni stołowania i zamieszkiwania pracowników zaangażowanych w działalności operacyjnej

W tabeli uwzględnić należy wszystkich członków rodziny posiadacza gospodarstwa wspólnie z nim pracujących w gospodarstwie, bądź tylko wspólnie zamieszkujących (dzieci) oraz wszystkie pozostałe osoby pracujące odpłatnie i nieodpłatnie w działalności operacyjnej gospodarstwa rolnego.

Uwagi:

- **W pierwszym wierszu tabeli należy wpisać posiadacza gospodarstwa.**
- **W kolejnych wierszach należy wpisać pozostałych członków rodziny pracujących w gospodarstwie nieodpłatnie lub tylko w nim zamieszkujących (np. dzieci, dziadków).**
- **Członków rodziny pracujących w gospodarstwie w sposób ciągły i pobierających za swą pracę pełne wynagrodzenie zaliczyć należy do pracowników najemnych stałych.**
- **Członków rodziny pracujących w gospodarstwie częściowo odpłatnie, a częściowo nieodpłatnie zaliczyć należy zarówno do odpowiedniej grupy pracowników najemnych, jak i do członków rodziny (podając w odpowiednich wierszach godziny ich pracy – odpłatnej i nieodpłatnej).**

Za prace w działalności operacyjnej gospodarstwa rolnego uznaje się prace przy: produkcji roślinnej (także cyklu długiego), zwierzęcej i nierolniczej, przy nie zarejestrowanych usługach mechanicznych i transportowych wykonywanych sprzętem gospodarstwa rolnego, przy nie zarejestrowanym przetwórstwie i uszlachetnianiu produktów przeznaczonych na sprzedaż, przy obsłudze agroturystów, a także czas poświęcony na remonty bieżące i prace porządkowe oraz załatwianie spraw administracyjnych związanych z funkcjonowaniem gospodarstwa rolnego.

Pod pojęciem posiadacza należy rozumieć osobę, która jest właścicielem lub dzierżawcą nieruchomości rolnej tego gospodarstwa. Osoba ta przyjmuje na siebie ekonomiczną i prawną odpowiedzialność za gospodarstwo. Osoba ta może, ale nie musi pełnić funkcji zarządcy (kierownika gospodarstwa). W niektórych gospodarstwach indywidualnych może być więcej niż jeden posiadacz, np. mąż i żona.

Pod pojęciem zarządcy rozumieć należy osobę, która na bieżąco kieruje gospodarstwem rolnym. W gospodarstwie indywidualnym maksymalnie 2 osoby mogą być wskazane jako zarządcy. Zarządcą może być członek rodziny rolnika lub pracownik najemny stały. Jeśli zarządcą jest pracujący nieodpłatnie członek rodziny – to w kol. 6 przy tej osobie należy wpisać kod 1 (posiadacz/zarządcą) lub kod 3 (nieposiadacz/zarządcą). Jeśli natomiast zarządcą jest pracownik najemny, to w wydzielonym wierszu „Najemny zarządcą”, w kol. 6, należy wstawić również kod 3 (nieposiadacz/zarządcą).

Za stałego pracownika najemnego zatrudnionego w gospodarstwie rolnym uważa się osobę, która pracowała w sposób ciągły (dzień po dniu) minimum 2 miesiące, lub pracowała co najmniej po 1 dniu w każdym tygodniu przez cały rok – za co otrzymywała zapłatę w gotówce lub w produktach.

Z grupy pracowników najemnych stałych wyodrębniono **najemnego zarządcę**, którego godziny pracy ewidencjonowane są oddzielnie.

W odniesieniu do członków rodziny rolniczej oraz do najemnego zarządcy, oprócz godzin pracy w działalności operacyjnej, należy wpisać dodatkowe informacje zdefiniowane w kolumnach od 3 do 8, tj.: rok urodzenia (4 cyfry), płeć, sprawność fizyczną (w stosunku do osoby pełnosprawnej w danym wieku i danej płci), sprawowaną funkcję w gospodarstwie, stopień pokrewieństwa w stosunku do posiadacza gospodarstwa oraz kategorię pracy. Możliwe odpowiedzi podano pod tabelą.

Uwaga:

Istnieje obowiązek wypełnienia kolumn od 3 do 8 dla wszystkich członków rodziny (także dzieci i dziadków) oraz najemnego zarządcy.

W odniesieniu do najemnego (opłacanego) zarządcy oraz stałych i dorywczych pracowników najemnych, a także osób pracujących nieodpłatnie należy dodatkowo wpisać liczbę osobodni stołowania (kol. 22) i/lub osobodni zamieszkiwania (kol. 23) w gospodarstwie.

Uwaga:

Liczba dni stołowania (kol. 22) i zamieszkiwania (kol. 23) musi być adekwatna do sumy godzin przepracowanych przez daną grupę pracowników.

Tabela 2 Powierzchnia ziemi wg tytułu i sposobu użytkowania

W tabeli należy wpisać liczbę hektarów ziemi (z dokładnością do 1 ara) w podziale na: użytki rolne, grunty leśne oraz pozostałe grunty związane z gospodarstwem rolnym (bez gruntów pod zabudowę mieszkalną, ogródkiem przydomowym i działalnością pozarolniczą).

Uwagi:

- **W odniesieniu do użytków rolnych (w odpowiednich kolumnach) należy podać ilość ziemi: oddzierżawionej, użytkowanej, ugorowanej i odłogowanej oraz przekazanej innemu gospodarstwu za udział w zbiorach.**
- **W odniesieniu do gruntów leśnych oraz pozostałych gruntów związanych z gospodarstwem rolnym, odpowiednio w kol. 11 i kol. 12, podać należy tylko ilość ziemi będącej w danym roku w dyspozycji gospodarstwa (czyli bez ziemi oddzierżawionej).**

Tytuły użytkowania wymieniono w boczku tabeli (w jej wierszach). Oddzierżawa podzielona została na oddzierżawę długoterminową (na 1 rok i więcej) oraz krótkoterminową (na mniej niż rok). W wierszu „użytkowanie na podstawie umowy o udział w zbiorach” należy wpisać powierzchnię ziemi (obcej), która wynika z procentowego udziału badanego gospodarstwa w zbiorach (określonego w umowie).

Sposoby użytkowania wymieniono w główce tabeli (w jej kolumnach). Oddzierżawa użytków rolnych podzielona została na oddzierżawę długoterminową (na 1 rok i więcej) oraz krótkoterminową (na mniej niż rok). W kolumnie użytki rolne „przekazane w użytkowanie za udział w zbiorach” należy wpisać powierzchnię ziemi, którą według procentowego udziału w zbiorach określonego w umowie użytkuje w tym roku partner (inne gospodarstwo). Część przypadająca wg umowy na badane gospodarstwo musi się znaleźć w kol. 5 (wraz z gruntami użytkowymi samodzielnie).

Pod pojęciem „ugory na GO” rozumieć należy grunty orne czasowo nieużytkowane, które pozostają w dobrej kulturze oraz które kwalifikują się do otrzymania dotacji i innego wsparcia finansowego. W trakcie ugorowania mogą pozostawać w „czarnym ugorze” (zaorane, ale nieobsiane) lub w „ugorze zielonym” (obsiane roślinami pastewnymi do zaorania), albo też mogą być obsiane roślinami o przeznaczeniu nierolniczym (np. rzepakiem na olej napędowy).

Pod pojęciem „ugory na TUZ” należy rozumieć trwałe łąki niewykorzystywane już do produkcji, które pozostają w dobrej kulturze oraz które kwalifikują się do otrzymania dotacji i innego wsparcia finansowego.

Odłogi to powierzchnia użytków rolnych, nie uprawiana w roku obrachunkowym, nie kwalifikująca się do otrzymania dotacji i innego wsparcia finansowego.

Pojęcie ugory i odłogi nie należy mylić z pojęciem nieużytków. Nieużytki to grunty nie będące w dobrej kulturze rolniczej, nie nadające się bez zabiegów

rekultywacyjnych do użytkowania rolniczego. Zgodnie z opisem w odnośniku h/ (podanym pod tabelą) nieużytki wchodzą do pozostałych gruntów (kol. 12).

Tabela 3   Uprawy w plonie głównym (na gruntach własnych oraz
dodzierżawionych na okres 1 roku lub więcej) – **powierzchnia zasiewów
i zbiorów na gruntach ornych oraz trwałych użytkach zielonych**

W tabeli tej notować należy jedynie uprawy w plonie głównym rosnące na gruntach będących własnością gospodarstwa oraz na gruntach dodzierżawionych na okres 1 roku lub więcej. Uprawy na GO wyłączonych z produkcji notowane są w tab. 4 [a]. Natomiast uprawy polowe w plonie głównym na gruntach wydzierżawionych na okres krótszy niż rok notowane są w tab. 7.

Tabela 3 przeznaczona jest do ewidencji zasiewów i zbiorów poszczególnych upraw na gruntach ornych oraz trwałych użytkach zielonych zaliczanych do ziemi użytkowanej rolniczo (w tym także powierzchni nawadnianej) oraz do ewidencji wielkości uzyskanych zbiorów lub plonów (produktu głównego i ubocznego) z tych upraw. W ostatnim wierszu tabeli ewidencjonuje się powierzchnię ogródka przydomowego, jeśli jest on zlokalizowany na użytkach rolnych.

W gospodarstwach, w których zbiory są ważone, wpisać należy dane o wielkości zbioru do kolumn 6 i 8. W pozostałych przypadkach wystarczy wpisać oszacowany plon produktu głównego i ubocznego do kolumn 5 i 7. Informacje dotyczące wielkości produkcji lub plonów wpisać należy zaraz po zbiorach poszczególnych upraw.

Jeśli w gospodarstwie wystąpi ten sam typ uprawy ozimej do zbioru w roku bieżącym i roku następnym, to wpisujemy je w jednym wierszu, podając dla pierwszej z nich powierzchnię w kolumnie 3, a dla drugiej w kolumnie 9.

Jeśli w gospodarstwie wystąpią dwie identyczne uprawy, z których jedna jest nawadniana, a druga nienawadniana – to każdą z nich należy wpisać w oddzielnym wierszu – z tym samym kodem w kol. 2, lecz innym kodem (1 lub 0) w kol. 4.

Za uprawy w plonie głównym na gruntach ornych – uznaje się te rośliny, które rosną najdłużej na danej powierzchni i z których uzyskuje się zbiór główny. Mogą to być uprawy rolnicze lub ogrodnicze, zarówno jednoroczne jak i wieloletnie (np. trawy polowe, plonujące plantacje: chmielu, wikliny i truskawek). Przy uprawach wieloletnich nie należy wypełnić kol. 9 (powierzchnia upraw do zbioru w roku następnym).

W przypadku upraw mieszanych (współrzędnych), gdy dwa gatunki roślin rosną na jednym polu, w tym samym czasie i oba uznawane są za plon główny (np. uprawy w międzyrzędziach) – to należy rozdzielić ich powierzchnię (proporcjonalnie do miejsca, jakie zajmują) i zarejestrować je jako dwie odrębne uprawy.

W przypadku upraw różnych warzyw następujących po sobie w tym samym roku obrachunkowym w tabeli 3 – należy wpisać warzywa rosnące najdłużej na danej powierzchni (gdyż te uznajemy za plon główny), natomiast pozostałe warzywa jako plony wtóre - w **części [b]** tabeli 4.

Zawsze za plon główny uważa się ten produkt, który jest głównym celem uprawy. Na przykład: dla zbóż jest to ziarno, dla buraków – korzeń, a dla lnu uprawianego na włókno – słoma.

Uwaga:

W tabeli 3 KOiZ nie rejestruje się upraw w plonie głównym:

- uprawianych na cele nieżywnościowe, na gruntach wyłączonych z produkcji rolniczej - gdyż te wpisuje się w części [a] tab. 4;
- wysianych na ziemi dodzierżawionej na okres krótszy niż 1 rok lub zakupionych na pniu - gdyż te ewidencjonuje się w tabeli 7;
- plantacji winogron, porzeczek, malin itp. krzewów owocowych - gdyż te muszą być wpisane w tabeli 5 (plonujące) lub tabeli 15 (nieplonujące);
- szkółek drzew i krzewów owocowych oraz ozdobnych, a także choinek bożonarodzeniowych – gdyż te ewidencjonuje się w tabeli 14 (produkcja roślinna w toku cyklu długi);
- szkółek leśnych - gdyż te wliczane są do powierzchni lasu, która nie jest wliczana do powierzchni użytków rolnych.

W przypadku upraw warzyw w zmianowaniu z roślinami rolniczymi (np. pszenica, rzepak) należy stosować kody z grupy „61-71*” (Warzywa w uprawie polowej). W przypadku upraw warzyw w zmianowaniu z warzywami należy stosować kody z grupy „61-73*” (Warzywa w ogrodach towarowych).

W przypadku upraw pastewnych, dla których głównym celem uprawy jest zielonka lub siano – drobne ilości nasion zebrane z tych upraw uznać należy za produkt uboczny. W przypadku upraw nasiennych jest odwrotnie – zawsze produktem głównym są nasiona, a zielonka i siano produktami ubocznymi, których zbiór określa się w zielonej masie.

Uwagi:

- **Do przeliczenia masy siana na zielonkę stosuje się mnożnik 5.**
- **W przypadku, gdy rolnik nie zbiera słomy po kombajnowaniu (gdy ją rozdrabnia i przyoruje), należy w kol.8 „Zbiór produktu ubocznego” wpisać „0”.**
- **Zbiory (kol. 6 i kol. 8) powinny być określane w decytonach (dt), a plony (kol. 5 i kol. 7) w dt/ha (1 decytona = 1 kwintal = 100 kg), a w uzasadnionych przypadkach – z jednym, lub dwoma miejscami po przecinku. W przypadku warzyw sprzedawanych bez określenia wagi (np. pęczki, sztuki), kolumny zbiorów można nie wypełniać. Dla kwiatów oraz nasienników i rozsadników należy wpisać tylko powierzchnię uprawy.**
- **Przy zbiorach i plonach drobnych nasion lub nasion o wysokich cenach (zwłaszcza z upraw o małej powierzchni) zbiór należy określać z jednym, a plon z dwoma miejscami po przecinku.**

W kol. 9 wpisać należy powierzchnię ozimin do zbioru (w plonie głównym) w roku następnym. Oziminy na zielonkę, które zbierane będą w roku następnym jako poplon ozimy umieścić należy w tab. 4 [b] – poplony na GO, gdyż po ich zbiorze wysiana zostanie roślina jara do zbioru w plonie głównym.

Tabela 4   Uprawy inne – powierzchnia zasiewów i zbiorów na GO oraz w sadach

Tabela ta służy do ewidencji „powierzchni dodatkowej”, tj.: upraw na ugorach, poplonów na gruntach ornych, upraw w sadach oraz ogródka przydomowego zlokalizowanego w siedlisku. Tabela składa się z 4 części oznaczonych literami: „a”, „b”, „c” i „d”. Kolumny w tabeli 4 są identyczne jak w tabeli 3.

W części [a] wpisywać należy uprawy na gruntach ornych przeznaczone na cele niezwywościowe, uprawiane na gruntach wyłączonych z produkcji - czyli na ugorach. Wpisać tu trzeba np. rzepak, którego nasiona przeznaczone są do produkcji ekologicznego oleju napędowego.

Uwaga:

Suma powierzchni upraw wykazanych w tabeli 4a powinna być uwzględniona w powierzchni wykazanej w kol. 7 'Ugory na GO' tab. 2 KOiZ.

W części [b] wpisywać należy wsiewki, poplony ścierniskowe, poplony ozime, oraz śródplony – czyli wszystkie te uprawy, które wysiano poza plonem głównym. Z upraw tych plon może być zbierany już w roku bieżącym (poplon ścierniskowy, śródplony) lub będzie zbierany w roku następnym - jako plon główny (np. wsiewka koniczyny) albo jako poplon ozimy (np. żyto na zielonkę).

W części [c] wpisywać należy wszystkie uprawy rolnicze i ogrodnicze rosnące w międzyrzędziach sadów (nie owocujących lub owocujących).

W części [d] wpisać należy powierzchnię ogródka przydomowego zlokalizowanego na terenie siedliska (czyli poza użytkami rolnymi).

Uwaga:

W tabeli 4a, 4b, 4c mogą wystąpić takie same uprawy jak w tabeli 3 KOiZ lub w tabeli 7 KOiZ.

Tabela 5   Uprawy – sad owocujący na użytkach rolnych

Tabela służy do ewidencji powierzchni sadów owocujących zlokalizowanych na użytkach rolnych, będących w użytkowaniu gospodarstwa rolnego oraz do ewidencji zbioru lub szacunkowego plonu z poszczególnych gatunków drzew i krzewów owocujących.

Uwagi:

- **Do tabeli tej nie należy wpisywać powierzchni i zbioru owoców z ogródków przydomowych zlokalizowanych na terenie siedliska i na użytkach rolnych, które przeznaczone są dla potrzeb rodziny rolniczej. Powierzchnia tych ogródków notowana jest w tabeli 4d lub w tabeli 3c, a zbioru się nie określa;**
- **Powierzchnię sadów nieowocujących (stanowiących inwestycję w toku) ewidencjuje się w tabeli 15.**

Sad owocujący ewidencjonować należy według gatunków drzew i krzewów (zgodnie z wymogami kodów z grupy „61-93-xx”), w podziale na powierzchnie nawadniane i nie nawadniane. Stosowanie nawadniania lub jego brak zaznacza się w kol. 4 kodem 1 lub 0. Dla każdego gatunku drzew i krzewów nawadnianych i nienawadnianych podać należy powierzchnię (kol. 3) oraz plon (kol. 5) lub zbiór (kol. 6).

Tabela 6   Uprawy pod osłonami wysokimi, grzyby pod osłonami

Tabela przeznaczona jest do ewidencji wielkości powierzchni i zbiorów upraw pod osłonami wysokimi oraz do ewidencji wielkości powierzchni i zbioru grzybów pod osłonami.

Za osłony wysokie uważa się wszystkie szklarnie i trwałe inspekty, a także tunele foliowe, których wysokość umożliwia wejście osób i wykonywanie pracy.

Uwaga:

Jeśli w gospodarstwie znajduje się szklarnia lub tunel foliowy, w którym znajdują się uprawy służące wyłącznie potrzebom gospodarstwa domowego, to należy je traktować jako część ogródka przydomowego. Upraw tych nie należy wpisywać w tabeli 6, lecz ująć w powierzchni ogródka w tabeli 4d lub tabeli 3c.

Tabela ta ma format zamknięty. W jej boczku wyszczególniono uprawy pod osłonami wysokimi. Dla wymienionych upraw należy podać łączną powierzchnię zbiorów w roku (kol. 4), i szacunkowy łączny zbiór każdego z nich (kol. 5). Zbiór należy podawać w pełnych

decytonach, a w uzasadnionych przypadkach – z jednym lub dwoma miejscami po przecinku, a w przypadku warzyw sprzedawanych bez określenia wagi (np. pęczki, sztuki), kolumny zbior można nie wypełniać. Dla kwiatów oraz nasienników i rozsadników należy wpisać tylko powierzchnię uprawy.

Uwaga:

Powierzchnia RAZEM upraw pod osłonami wysokimi oraz powierzchnia grzybów pod osłonami jest sumą powierzchni, z której uzyskano zbiór w danym roku obrachunkowym.

Jeśli w gospodarstwie wszystkie osłony wysokie są jednopoziomowe i z każdej powierzchni otrzymano tylko jeden zbiór, to powierzchnia „Razem” z tabeli 6 powinna być równa powierzchni pod osłonami wysokimi podanej w pozycji 2.4 Informacji Ogólnych. Przy niepełnym wykorzystaniu osłon powierzchnia w tab. 6 będzie mniejsza, a w przypadku osłon wielopoziomowych lub kilku zbiorów z tej samej powierzchni może być od niej większa.

Tabela 7   Uprawy na ziemi dodzierżawionej na mniej niż 1 rok oraz zakupione „na pniu”

Tabela przeznaczona jest do ewidencji powierzchni zbiorów i zasiewów, a także do ewidencji plonu lub zbioru produktu głównego i ubocznego ze wszystkich upraw wysianych lub wysadzonych na ziemi dodzierżawionej na okres krótszy niż rok oraz upraw zakupionych „na pniu”.

Za uprawę zakupioną „na pniu” rozumie się zakupioną uprawę, którą rozpoczął inny rolnik (ponosząc niektóre z kosztów, np.: przygotowania gleby pod siew, materiału siewnego, zaprawiania nasion, nawożenia przedsiewnego). Do zakupu „na pniu” zalicza się także zakupione prawo wypasu na obcych pastwiskach, zakupiony pokos z obcych łąk, zakupiony zbiór z sadu owocującego lub z osłon wysokich, bądź zakupiony zbiór grzybów rosnących pod osłonami.

Tabela 8   Zwierzęta (własne + obce w odchowcie) – miesięczne stany zwierząt

Tabela służy do ewidencji stanu poszczególnych grup zwierząt utrzymywanych i żywionych w gospodarstwie 1 stycznia oraz w ostatnim dniu każdego miesiąca roku obrachunkowego – określanego liczbą sztuk fizycznych.

W tabeli tej (w przeciwieństwie do tabel zamieszczonych w książkach spisów aktywów i zobowiązań) ewidencjonować należy nie tylko zwierzęta będące własnością rolnika, ale także zwierzęta (obce) przebywające w gospodarstwie w odchowcie. Nie należy natomiast ewidencjonować zwierząt własnych, przekazanych do odchowu w innym gospodarstwie. Innymi słowy, **stan na początek roku oraz w ostatnim dniu każdego miesiąca**

odzwierciedla pełną liczbę sztuk fizycznych zwierząt, które przebywały (były żywione) w gospodarstwie. Główne gatunki i grupy zwierząt wyszczególnione są w boczku tabeli. Dla zwierząt futerkowych, pozostałego drobiu i dla pozostałych zwierząt wpisano tylko część informacji słownych (o grupie wiekowej) bez podania nazwy gatunku oraz niekompletny kod – informacje te należy uzupełnić. Strusie należy wpisać do grupy pozostałego drobiu, a kuczki do grupy pozostałych zwierząt.

Uwaga:

W tabeli 8 nie ewidencjonujemy ryb i pozostałych akwakultur.

Tabela 9 Zużycie produktów własnych (potencjalnie towarowych) na siew, sadzenie, pasze, wylęg oraz przerób

Tabela służy do rejestracji ilości oraz cen jednostkowych netto poszczególnych produktów potencjalnie towarowych, wytworzonych w gospodarstwie rolnym i zużytych na jego potrzeby produkcyjne (siew, sadzenie, paszę i wylęg) oraz poddanych przerobowi uszlachetniającemu przed sprzedażą.

Tabela składa się z 4 części, z których **każda przeznaczona jest dla innego (kolejnego) kwartału roku obrachunkowego**. Na stronach tych ewidencjonować należy: jaki produkt zużyto, kod produktu, jednostkę miary (odpowiednią do ilości i ceny jednostkowej), ilość zużytego produktu oraz jego cenę jednostkową netto.

Jeśli cena danego produktu ulegała zmianom w okresie kwartału, to należy użyć średniej ceny ważonej $[(ilość \times cena\ 1) + (ilość \times cena\ 2) + \dots] / \text{sumę zużycia (sumę ilości)}$ lub rozpisać zużycie w kilku wierszach – według kolejnych cen jednostkowych.

Jeśli w którymś kwartale nie zużyto produktów własnych na potrzeby produkcyjne gospodarstwa, to należy to wyraźnie zaznaczyć – np. poprzez przekreślenie całego kwartału.

Jeśli mamy do czynienia z nasionami lub bulwami selekcyjowanymi pod względem jakości w celu użycia ich na siew, to ich cena powinna być wyższa niż cena tego samego produktu zużytego na paszę.

Uwagi:

- **W tabeli nie wolno wpisywać produktów przetwarzanych na potrzeby gospodarstwa domowego (do gospodarstwa domowego zawsze należy w tab. 10 KOiZ przekazać produkt surowy, a ewentualny zwrot do gospodarstwa rolnego produktu ubocznego wpisać do tab. 11 KOiZ).**
- **W kol. 5 (ilość na siew) wpisać należy tylko materiał siewny zużyty do działalności operacyjnej, tj. zużyty pod rośliny jare (do zbioru w roku bieżącym) i ozime (do zbioru w roku następnym) – zarówno pod uprawy polowe, jak i pod uprawy w sadach (plon główny i poplony), a także pod uprawy szklarniowe.**
- **W kol. 5 (ilość na siew) nie należy wpisywać materiału siewnego zużytego na inwestycje, rekultywacje, założenie TUZ i produkcję roślinną cyklu długiego.**
- **Dane o ilości materiału siewnego zużytego na produkcję roślinną w toku cyklu krótkiego (z kol. 5) oraz o jego cenach (z kol. 4) – należy przenieść do tab. 13 KOiZ.**

Tabela 10 Nieodpłatne przekazania z gospodarstwa rolnego

Tabela służy do rejestracji wszystkich nieodpłatnych przekazania z gospodarstwa rolnego – do gospodarstwa domowego, na dary i do działalności pozarolniczej.

Uwaga:

W tabeli tej nie należy wpisywać tych nieodpłatnych przekazania poza gospodarstwo rolne, które objęte są podziałem kosztów wspólnych w tab. 22 KOiZ (gdyż wtedy dane przekazane liczone byłyby dwukrotnie).

Poza zwierzętami i produktami gospodarstwa rolnego mogą być przekazywane także: materiały pochodzące ze stanu początkowego, środki trwałe gospodarstwa rolnego, limity produkcyjne, praca najmu stałego (opłaconego w całości przez gospodarstwo rolne), usługi końmi oraz pojazdami mechanicznymi gospodarstwa rolnego, a także oszacowany czynsz dzierżawny za oddanie w czasowe (nieodpłatne) użytkowanie rzeczowych środków trwałych gospodarstwa rolnego (np. za nieodpłatne udostępnienie magazynu gospodarstwa rolnego).

Tabela składa się z 4 części, z których każda **przeznaczona jest dla innego (kolejnego) kwartału roku obrachunkowego**. Przekazania występujące rzadko zapisywane muszą być po wystąpieniu zdarzenia, natomiast przekazania częste (np. mleko lub ziemniaki przekazywane do gospodarstwa domowego) z taką częstością, jakiej wymaga tego zmiana cen. W przypadku przekazywania pracy najmu stałego oraz usług świadczonych własnymi końmi i ciągnikami, jednostką miary dla ilości jest godzina. W przypadku usług świadczonych samochodami ciężarowymi i dostawczymi jednostką miary jest tonokilometr, a usług świadczonych samochodami osobowymi – kilometr.

Przy przekazywaniu usług świadczonych pojazdami mechanicznymi w kol. 1 należy zapisać np.: „usługa transportowa ciągnikiem”, „usługa transportowa samochodem

ciężarowym”, lub „usługa ciągnikowa do produkcji roślinnej” itd. W kol. 2 należy wpisać jeden z możliwych kodów usług wymienionych w „Wykazie Kodów 7”, a w kol. 5 szacunkową cenę jednostkową tej usługi (uzgodnioną z rolnikiem).

Przy każdym nieodpłatnym przekazaniu z gospodarstwa rolnego w kol. 1 należy dokładnie opisać przedmiot przekazania, np.: pszenica własna, pszenica - materiał siewny obcy ze stanu początkowego, nawóz azotowy - ze stanu początkowego, jałówka hodowlana 2-letnia, ciągnik Ursus C-330 o mocy 30 KM ze stanu początkowego itp. Opis musi być na tyle dokładny, aby możliwe było wpisanie odpowiedniego kodu oraz ustalenie odpowiedniej ceny dla przekazywanego produktu, usługi lub środka produkcji. Środki trwałe przekazywane poza gospodarstwo rolne muszą mieć kod identyczny z kodem inwenturowym. Musi być dla nich także wypełniona kolumna ilość oraz jednostka miary (szt., ha, lub m).

Przy nieodpłatnych przekazaniach obowiązują następujące **zasady ustalania cen** jednostkowych:

- **produkty własne oraz zwierzęta** - w cenach sprzedaży „loco gospodarstwo” z dnia przekazania,
- **materiały obce oraz rzeczowe środki trwałe** (nie poddawane w roku bieżącym kapitalnym remontom) **pochodzące ze stanu początkowego** - w cenach z dnia 1.1.,
- **środki trwałe w budowie** - po kosztach skumulowanych wniesionych w trakcie inwestowania,
- **środki trwałe poddawane** (w roku bieżącym) **kapitalnym remontom lub modernizacji** - w wartości bieżącej ze stanu początkowego powiększonej o koszty wniesione w trakcie remontu.

Z uwagi na to, że nieodpłatne przekazania uznawane są za czynności zrównane ze sprzedażą, w kol. 5 należy podać **cenę jednostkową brutto (ustaloną jak wyżej)**, a w kol. 6 aktualną (w dniu przekazania) **stawkę VAT**. Wartość netto wyliczy program komputerowy.

Przy nieodpłatnym przekazaniu (na dary) kwot i limitów produkcyjnych w kol. 2 wstawić należy odpowiedni kod (zgodny z kodem inwenturowym), w kol. 4 odpowiednią jednostkę miary, a w kol. 8 liczbę przekazanych jednostek. Cena jednostkowa przekazanej kwoty zostanie wyliczona programowo przez komputer, dlatego nie należy wypełniać kol. 5.

Uwagi:

- **W przypadku przekazania środka trwałego w budowie wystarczy podać tylko: opis przekazywanej inwestycji w toku i jej kod. Wartość bieżąca w momencie przekazania (równoważna w tym przypadku z ceną jednostkową) nie jest konieczna do wpisania, gdyż wyliczy ją program komputerowy na podstawie tabel środków trwałych w budowie.**
- **W przypadku nieodpłatnego przekazania ziemi, nasadzeń leśnych oraz produktów własnych nietowarowych wystarczy wpisać kod oraz ilość. Wartość przekazania wyceniona będzie normatywnie.**
- **W przypadku nieodpłatnego przekazania: budynków, budowli, środków transportowych, maszyn, zakończonych ulepszeń w obcych środkach trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych również wystarczy wpisać kod oraz ilość, gdyż komputer sam pobiera wartość ze stanu początkowego.**

Tabela 11 Nieodpłatne przekazania do gospodarstwa rolnego

W tabeli należy ewidencjonować nieodpłatne przekazania do gospodarstwa rolnego, opisane rodzajowo w przypisie pod omawianą tabelą. Nieodpłatne przekazania do gospodarstwa rolnego mogą pochodzić: z gospodarstwa domowego, od osób trzecich (z daru) lub z działalności pozarolniczej.

Uwaga:

Ilość podana w kol. 5 musi być sumą ilości z kolumn: 7, 8 i 9.

Pamiętać należy o tym, że z gospodarstwa domowego do gospodarstwa rolnego przekazywane mogą być produkty uboczne z przerobu domowego, np.: mleko chude z przeznaczeniem na paszę. Z gospodarstwa domowego do gospodarstwa rolnego przekazana być może także usługa samochodem osobowym (ilość km oraz cena za 1 km) oraz szacunkowa kwota czynszu za część domu mieszkalnego użytkowanego na potrzeby gospodarstwa rolnego.

Ze względu na to, że nieodpłatne przekazania do gospodarstwa rolnego zdarzają się rzadziej niż przekazania z gospodarstwa rolnego – w tab. 11 zapisy należy wykonać po wystąpieniu zdarzenia. Okresowe (np. miesięczne lub kwartalne) szacunki nieodpłatnych przekazania do gospodarstwa rolnego dopuszczalne są tylko przy przekazaniach występujących systematycznie.

Środkom trwałym otrzymanym nieodpłatnie do gospodarstwa rolnego należy nadać kolejny wolny kod identyfikacyjny z danej grupy środków trwałych. Jednostką miary są sztuki lub ha (przy drenażu i nasadzeniach trwałych). Cena powinna odzwierciedlać ich wartość bieżącą (określoną według metody odtworzeniowej). W kolumnie 1 Wyszczególnienie, obok nazwy otrzymanego przez gospodarstwo rolne środka trwałego podlegającego amortyzacji, **zawsze należy wpisać przewidywaną liczbę lat użytkowania w gospodarstwie rolnym, a przy pojazdach także ich charakterystykę** (dla ciągników – moc w KM, dla

samochodów ciężarowych i dostawczych – moc silnika w KM, dla przyczep i naczep – ładowność w tonach, a dla samochodów osobowych – pojemność silnika), **a przy nasadzeniach leśnych także stopień zadrzewienia.**

Gdy gospodarstwo otrzymało ziemię lub nasadzenia leśne nie trzeba podawać ceny, gdyż komputer wycenia je na stan końcowy roku obrotowego normatywnie.

Tabela 12 Rozdysponowanie pasz i ściół w z zakupów oraz nieodpłatnych przekazania

Tabela przeznaczona jest do oszacowania procentowego zużycia wymienionych w kol. 1 pasz oraz ściół pochodzących spoza gospodarstwa - zakupionych lub otrzymanych nieodpłatnie w latach poprzednich (ze stanu początkowego) oraz w bieżącym roku obrachunkowym.

Szacunek należy przeprowadzić po zakończeniu roku. Polega on na przypisaniu określonym gatunkom (grupom) zwierząt (wyszczególnionym w „główce” tabeli) określonego procentu zużytej paszy (wymienionej w boczku tabeli).

Uwaga:

Szacunek zużycia nie dotyczy mieszanek treściwych i koncentratów, których przeznaczenie (dla konkretnej grupy zwierząt) sprecyzowane zostało w nazwie kodu, a zatem które „rozdysponowane” zostały już w momencie zakupu lub nieodpłatnego przekazania do gospodarstwa rolnego. W przypadku zmiany w ich rozdysponowaniu (np. spasanie mieszanki dla bydła owcami) należy skorygować kod paszy na stanie początkowym roku obrachunkowego albo poprawić go w Wydatkach lub Nieodpłatnych przekazaniach do gospodarstwa rolnego.

Tabela 13 Produkcja roślinna w toku – cykl krótki

W boczku tabeli wyszczególniono rodzaje nakładów bezpośrednich, których zużycie na cele produkcji roślinnej w toku cyklu krótkiego należy określić w wymiarze ilościowym (w kol. 4) i wartościowym (poprzez podanie ceny jednostkowej netto w kol.5). Dwa puste wiersze zostawiono dla nakładów z grupy opisanej przez kody: 51-60-00 i 51-90-00.

W przypadku własnego materiału siewnego w kol. 5 wpisać należy cenę jednostkową netto odpowiadającą cenie sprzedaży „loco” gospodarstwo z okresu zużycia. **Zarówno ilość, jak i cena własnego materiału siewnego powinna być zgodna z odpowiednimi zapisami w tab. 9 KOiZ.** Dla wszystkich materiałów obcych w kol. 5 wpisać należy cenę zakupu netto lub cenę nieodpłatnego ich pozyskania do gospodarstwa rolnego.

Tabela ta, podobnie jak tabela 15 SAiZ, wypełniana jest na podstawie wywiadu z rolnikiem lub przez samego rolnika – po zakończeniu jesiennych upraw.

Uwagi:

- **Przed wypełnieniem tej tabeli należy sprawdzić, jaka powierzchnia zasiewów do zbioru w roku następnym zapisana jest w kol. 9 w tabelach 3 ; 4; 7 KOiZ, gdyż każdej oziminie tam odnotowanej musi być przypisana w tab.13 odpowiednia ilość nasion (własnych lub obcych). Mogą być przypisane także nawozy oraz środki ochrony roślin.**
- **W niektórych gospodarstwach może wystąpić jesienne nawożenie gleby nawozami potasowymi i fosforowymi także pod uprawy jare i to także trzeba zanotować w tab. 13.**
- **Kody w tabeli 13 mogą się powtarzać – np. nawozy fosforowe o różnych cenach.**

**Tabela 14   Produkcja roślinna w toku – cykl długi
(szkółki drzew owocowych, ozdobnych, iglaki na choinki)**

Dane z poprzedniego roku obrachunkowego są automatycznie przenoszone przez komputer do tabeli w aplikacji Polski FADN roku bieżącego. Należy jednak pamiętać aby wpisać w wersji papierowej tabeli dane zamieszczone w aplikacji Polski FADN.

W kolejnym kroku należy przejrzeć zakupy (w tabelach Wydatków) oraz nieodpłatne przekazania do gospodarstwa rolnego (w tabeli 11 KOiZ) i zaznaczyć w nich wszystkie zakupione „na pniu” lub otrzymane z daru produkcje w toku cyklu długiego. Zakupione i otrzymane produkcje w toku należy przepisać do wolnych kolumn niniejszej tabeli. W „główce” kolumny należy wpisać: nazwę uprawy, kod uprawy, rok rozpoczęcia uprawy (przez poprzedniego właściciela) oraz powierzchnię uprawy. W ostatnim wierszu „główki” należy wpisać kod pochodzenia = 3 (z zakupu) lub 4 (z nieodpłatnych przekazania).

W dalszej kolejności należy ustalić, czy w roku bieżącym założono nową szkółkę. Jeśli tak, to w kolejnej wolnej kolumnie należy wpisać jej nazwę, nadać kolejny wolny kod identyfikacyjny oraz wpisać powierzchnię uprawy. Rok założenia (rozpoczęcia uprawy) równa się w tym przypadku rokowi badań, a kod pochodzenia = 2.

Uwaga:

Przy produkcji cyklu długiego prowadzonej w polu podać należy powierzchnię w ha, a przy prowadzonej pod osłonami wysokimi w m².

Po powyższych ustaleniach, gdy w „główkach” kolumn w tabeli 14 wpisano już wszystkie uprawy, ich kody, rok rozpoczęcia uprawy, powierzchnię i kod pochodzenia – przystąpić należy do oszacowania nakładów i kosztów poniesionych dodatkowo (poza zakupem „na pniu” oraz zakupem od razu zakodowanym kodem cyklu długiego) w roku obrachunkowym. W szacunku tym należy wziąć pod uwagę strukturę nakładów wyszczególnioną w kol. 1 (w wierszach od 1 do 24). Wszystkie nakłady obce wycenić należy po cenach zakupu netto lub po cenach nieodpłatnego pozyskania do gospodarstwa rolnego.

W przypadku pozyskania w roku obrachunkowym produkcji z upraw zaliczanych do produkcji cyklu długiego, w wierszu 26 należy wpisać wielkość powierzchni, z której pozyskano produkty (np. wykopano sadzonki lub wycięto choinki). Może to być powierzchnia całkowita uprawy lub jej część.

Tabela 15 Środki trwałe w budowie: sady i plantacje wieloletnie nieplonujące, zakładanie TUZ oraz rekultywacje gruntów

Tabela służy do ewidencji nakładów i kosztów ponoszonych na sady i plantacje wieloletnie, których nasadzenia nie weszły jeszcze w okres plonowania, a także nakładów i kosztów ponoszonych na założenie trwałych użytków zielonych (TUZ) oraz rekultywację gruntów.

Definicja 13

Pod pojęciem rekultywacji gruntów rozumieć należy czynności prowadzące do odtworzenia sprawności i wartości biologicznej gleby zdegradowanej (np. w trakcie konserwacji drenów melioracyjnych lub przy odwiertach geodezyjnych).

Uwaga:

W główce tabeli 15 obowiązują kody z „Wykazu Kodów 0”, natomiast w wierszu 28 kody z „Wykazu Kodów 1”.

Dane z poprzedniego roku obrachunkowego są automatycznie przenoszone przez komputer do tabeli w aplikacji Polski FADN roku bieżącego. Należy jednak pamiętać aby wpisać w wersji papierowej tabeli dane zamieszczone w aplikacji Polski FADN.

Następnie na podstawie tabel: „Wydatki” oraz „Nieodpłatne przekazania do gospodarstwa rolnego” ustalić należy, czy w bieżącym roku nastąpił zakup lub pozyskanie z daru rozpoczętej inwestycji w toku (kody: 02 - xx - xx, 08 - 21 - xx lub 08 - 24 - xx). Zakup lub pozyskanie nieodpłatne tego rodzaju inwestycji w toku należy odnotować w główkach kolejnych wolnych kolumn wpisując: nazwę inwestycji, kod, rok rozpoczęcia, powierzchnię oraz kod pochodzenia. Rok rozpoczęcia inwestycji jest rokiem jej założenia przez poprzedniego właściciela. Kod pochodzenia inwestycji z zakupu = 3, a z nieodpłatnych przekazania = 4.

W dalszej kolejności należy ustalić, czy w roku bieżącym w gospodarstwie rozpoczęto nową inwestycję, zakładanie TUZ lub rekultywację gleb. Jeśli tak, to w kolejnej wolnej kolumnie tabeli 15 należy wpisać nazwę nowej inwestycji, nadać jej nowy kod identyfikacyjny z „Wykazu Kodów 0” oraz podać powierzchnię. Rok rozpoczęcia inwestycji w tym przypadku równa się rokowi badań, a kod pochodzenia = 2.

Po tych ustaleniach przystąpić należy do wypełnienia wierszy od 1 do 26, czyli wpisania ilości pozostałych nakładów oraz oszacowania pozostałych kosztów nie zakodowanych od razu (w momencie zakupu) kodem inwestycji, lecz przesuniętych z bieżącej działalności operacyjnej na poszczególne inwestycje w sadach i plantacjach wieloletnich, zakładanie TUZ oraz rekultywację w roku bieżącym.

Jeśli określone nasadzenia w sadzie lub na plantacji wieloletniej w danym roku obrachunkowym weszły w fazę plonowania, albo zakładanie TUZ, czy rekultywacja gleby zostały zakończone, to należy wypełnić w odpowiedniej kolumnie dwa ostatnie wiersze dotyczące:

- nadania nowego kodu związanego ze zmianą klasyfikacji danego aktywa – w wierszu 28. W zależności od rodzaju zakończonej inwestycji może to być kod środka trwałego (12-xx-xx), zakończonej inwestycji w obcych środkach trwałych (19-00-xx) lub kod rozliczeń międzyokresowych – przy zakończeniu zakładania TUZ kod 18-24-xx, a przy zakończonej rekultywacji gleb kod 18-21-xx,
- przewidywanej liczby lat użytkowania nasadzenia plonującego lub przewidywanej liczby lat rozliczania kosztów założenia TUZ, czy rekultywacji gleb – w wierszu 29.

Tabela 16 Środki trwałe w budowie: założenie lasu

Tabela służy do wyliczenia pełnych kosztów założenia lasu. Skonstruowana jest prawie identycznie jak tabela 15. Jediną różnicę stanowi brak wiersza na przewidywaną liczbę lat użytkowania, gdyż las nie podlega amortyzacji. Inne też będą kody na sadzonki własne (pochodzić one mogą nie tylko z produkcji w cyklu długim, ale także ze szkółek leśnych).

Po zakończeniu wszystkich prac związanych z założeniem lasu w ostatnim wierszu tabeli należy wpisać kod środka trwałego (według wiodącego gatunku drzew), pod którym dany las będzie figurował w SWAiZ na stan końcowy roku obrachunkowego. Musi to być kod inny (o innej końcówce) niż kody dotychczas występujące w zasobach leśnych gospodarstwa. Jeśli założenie lasu nie zostało zakończone w danym roku, to wiersz 27 musi pozostać pusty.

Tabela 17 Środki trwałe w budowie: nowe inwestycje oraz ulepszenia budowlano-montażowe i techniczne

Tabela służy ustaleniu wartości nakładów i kosztów poniesionych na poszczególne środki trwałe w budowie, takie jak: budynki, budowle, urządzenia melioracyjne, środki transportowe oraz maszyny i urządzenia techniczne.

Za środki trwałe w budowie uznaje się wszystkie rozpoczęte inwestycje, a także ulepszenia powodujące istotny wzrost wartości bieżącej środków trwałych już istniejących na stanie początkowym roku obrachunkowego, lub zakupionych i otrzymanych nieodpłatnie w stanie niezdatnym do użytkowania w roku bieżącym.

Za moment rozpoczęcia inwestycji uznać należy dzień, w którym poniesiono pierwszy celowy wydatek z nią związany – może to być np. koszt planu budowlanego.

Do ulepszeń zaliczamy wszystkie kapitalne remonty oraz modernizacje (przebudowy, rozbudowy, lub adaptacje), które mogą wydłużyć okres ich dalszego użytkowania, poprawić jakość lub znacząco zwiększyć wartość.

Ulepszenia w środkach trwałych już użytkowanych dokonywane być mogą zarówno w środkach trwałych własnych gospodarstwa rolnego, jak i w środkach trwałych obcych oddanych rolnikowi w użytkowanie na zasadach dzierżawy lub innego typu umowy (kod 09-00-nn).

Dane z poprzedniego roku obrachunkowego są automatycznie przenoszone przez komputer do tabeli w aplikacji Polski FADN roku bieżącego. Należy jednak pamiętać aby wpisać w wersji papierowej tabeli dane zamieszczone w aplikacji Polski FADN.

Następnie należy ustalić, czy w bieżącym roku zakupiono lub otrzymano z daru jakąś rozpoczętą inwestycję w toku. Jej nazwę, rok rozpoczęcia (przez poprzedniego właściciela) oraz kod nadany w momencie „wejścia do gospodarstwa” należy przepisać z tabeli „Wydatków” lub „Nieodpłatnych przekazania do gospodarstwa rolnego” do tab. 17 KOiZ - do kolejnej wolnej kolumny. Kod pochodzenia w przypadku zakupu = 3, a w przypadku pozyskania nieodpłatnego = 4.

Następnie należy ustalić, czy w gospodarstwie rozpoczęto w roku bieżącym nową inwestycję oraz czy wystąpiły jakieś zakupy, bądź nieodpłatne przekazania z nią związane. Jeśli tak, to należy wpisać ją w pierwszą wolną kolumnę tabeli 17 KOiZ nadając jej ten sam kod identyfikacyjny z „Wykazu Kodów 0”, którym kodowane były zakupy bądź nieodpłatne przekazania, a następnie w odpowiednim wierszu wpisać rok bieżący jako rok rozpoczęcia budowy oraz kod pochodzenia = 2.

Uwagi:

- **Materiały budowlane, części zamienne, usługi oraz najem dorywczy muszą być przypisane poszczególnym inwestycjom i oznaczone kodem tych inwestycji w momencie zakupu lub nieodpłatnego przekazania do gospodarstwa rolnego.**
- **Jeśli w trakcie roku zmieniono decyzję o przeznaczeniu materiałów budowlanych (na inną inwestycję w toku), to w odpowiednich tabelach (tabeli Wydatki lub Nieodpłatne przekazania do gospodarstwa rolnego) należy wprowadzić odpowiednią poprawkę.**

W dalszej kolejności należy ustalić, czy w gospodarstwie rozpoczęto w ciągu roku jakieś nowe kapitalne remonty lub modernizacje środków trwałych, a jeśli tak, to których obiektów dotyczyły. Kod obiektu poddawanego ulepszeniu należy wpisać do niniejszej tabeli, do kolejnej wolnej kolumny w wierszu do tego przeznaczonym (nienumerowany 6 wiersz od góry - w główce tabeli). W główce tabeli należy wpisać także nazwę i kod środka, pod jakim on będzie figurował w trakcie kapitalnego remontu lub modernizacji oraz kod pochodzenia = 2 i rok bieżący - jako rok rozpoczęcia ulepszenia.

Jeśli przeprowadzany jest remont kapitalny, to kod inwestycji należy utworzyć poprzez zmianę pierwszej cyfry kodu środka trwałego poddawanego remontowi - zmieniając cyfrę „1” na cyfrę „0”.

Jeśli jest przeprowadzana modernizacja połączona ze zmianą funkcji, to kod inwestycji w toku z „Wykazu Kodów 0” powinien odpowiadać już nowej funkcji obiektu (nowemu

przeznaczeniu), by po jej zakończeniu zmiana pierwszej cyfry w kodzie inwestycji (z „0” na „1”) prowadziła bezpośrednio do właściwego kodu środka trwałego o zmienionej funkcji.

Po ustaleniu tych zaszczości należy przystąpić do wypełniania wierszy od 1 do 14 – czyli szacowania pozostałych nakładów i kosztów poniesionych w roku bieżącym na poszczególne inwestycje w toku, które nie były wcześniej kodowane kodem inwestycji. W przypadku zakończenia inwestycji w roku obrachunkowym, należy w ostatnich trzech wierszach wpisać odpowiednio: kod środka trwałego (po zakończeniu inwestycji), przewidywaną liczbę lat jego użytkowania, a dla pojazdów także ich charakterystykę.

W przypadku gdy:

- **zakończono kapitalny remont** środka trwałego, to kody w wierszu 16 (po remoncie) i w szóstym nienumerowanym wierszu główki tabeli (przed remontem) powinny być identyczne;
- **kapitalny remont połączony był ze zmianą funkcji** (np. oborę przerobiono na chlewnię), to kody w wierszu 16 i szóstym nienumerowanym wierszu główki tabeli muszą być różne. W szóstym nienumerowanym wierszu główki tabeli powinien być kod obory, którą przerabiano, zaś w wierszu 16 kod chlewni, która powstała po tej modernizacji. Kod chlewni należy utworzyć z kodu inwestycji (podanego w drugim nienumerowanym wierszu) zmieniając pierwszą jego cyfrę „0” na „1”;
- **zakończono nową inwestycję**, to w wierszu 16 należy wpisać kod środka trwałego. Kod ten należy utworzyć poprzez zmianę pierwszej cyfry kodu zapisanego w drugim, nienumerowanym wierszu główki danej kolumny – tj. zmianę cyfry „0” na cyfrę „1”.

Przewidywaną liczbę lat użytkowania (w wierszu 17) należy wpisać zarówno dla obiektów nowo wybudowanych, jak i dla obiektów, w których przeprowadzono ulepszenia. Przy ulepszeniach okres użytkowania może (ale nie musi) ulec zmianie w stosunku do podanego w SAiZ na stan początkowy. **W przypadku zakończenia inwestycji lub modernizacji (pojazdu) obowiązkowo należy podać wymaganą dla nich charakterystykę** w wierszu 18 (pojemność silnika – dla samochodów osobowych, moc silnika – dla samochodów ciężarowych i dostawczych oraz ciągników, ładowność - dla przyczep i naczep).

Tabela 18 Rejestr urodzeń i upadków zwierząt własnych (informacja dodatkowa do obrotu stada)

Uwaga:

W tabeli należy podawać wyłącznie urodzenia (żywourodzone) oraz upadki, zaginięcia i kradzieże zwierząt własnych.

W **części [a]** notować należy - liczbę urodzonych zwierząt oraz wykłutych piskląt. W **części [b]** - liczbę zaginionych, skradzionych i padłych zwierząt w ciągu całego okresu obrachunkowego. Ewidencja ta powinna być dokonywana po zakończeniu każdego miesiąca.

Grupy wiekowe i użytkowe poszczególnych gatunków zwierząt padłych, zaginionych i skradzionych w niniejszej tabeli powinny być zgodne z grupami zwierząt w tabeli 8 KOiZ.

Tabela 19 Wykaz strat losowych

Tabela służy do rejestrowania danych potrzebnych do wyliczenia wartości strat nadzwyczajnych w aktywach gospodarstwa rolnego. Do strat tych zalicza się straty powstałe w wyniku zdarzeń losowych, takich jak: klęski żywiołowe (powódź, pożar, huragan, gradobicie itp.), wypadki komunikacyjne i kradzieże.

Uwaga:

Do strat losowych nie zalicza się takich zdarzeń, jak: upadki zwierząt na skutek chorób, zniszczenie ziarna przez gryzonie, zamknięcia (np. z powodu przeciekającego dachu) produktów lub materiałów do produkcji przechowywanych w magazynie itp.

W kolumnie 1 należy dokładnie sprecyzować rodzaj utraconego lub zniszczonego składnika majątku. Rzeczowe środki trwałe muszą być opisane na tyle dokładnie, by możliwe było ustalenie właściwego kodu, pod którym figurowały w aktywach gospodarstwa rolnego. W przypadku środków obrotowych opis powinien wyraźnie precyzować, czy strata dotyczy produktu własnego, czy materiału do produkcji pochodzącego spoza gospodarstwa. W kol.3 należy wpisać miesiąc wystąpienia straty losowej (cyfry arabskie), a w kol. 4 kodowy opis źródła pochodzenia utraconej rzeczy (1 = ze stanu początkowego, 2 = z roku bieżącego). W przypadku strat losowych rzeczowych środków trwałych (z wyjątkiem stada podstawowego) oraz inwestycji w toku – w kol. 5 należy określić % zniszczenia (wartość straty wyliczy program komputerowy).

W przypadku strat losowych produktów, materiałów oraz zwierząt – w kol. 1 obok nazwy należy wpisać ilość utraconych produktów, materiałów lub zwierząt, a w kol. 6 wartość straty. Przy określaniu wartości straty użyć należy odpowiednich cen (**z dnia zdarzenia** – dla produktów własnych, zwierząt stada obrotowego i zwierząt stada podstawowego pochodzącego z tegorocznych przeklasowań; **ze stanu początkowego** – dla materiałów obcych oraz zwierząt stada podstawowego, które znajdowały się w gospodarstwie na stanie początkowym; **z dnia zakupu lub nieodpłatnego przekazania** – dla materiałów zakupionych lub otrzymanych nieodpłatnie w roku bieżącym).

Tabela 20 Wykaz przyznanych odszkodowań z tytułu ubezpieczenia konkretnych upraw i zwierząt

W tabeli notujemy tylko przyznane odszkodowania z tytułu ubezpieczenia konkretnych upraw, grup zwierząt lub lasu, które w tabeli Wydatków kodowane były kodami: 83-24-10, 83-24-20 i 83-26-00. Wartość przyznanych odszkodowań dodana będzie do wartości produkcji z określonych upraw lub grup zwierząt, a w przypadku lasu do wartości produkcji drewna surowego (68-11-00).

Uwaga:

W tabeli „Wykaz przyznanych odszkodowań...” nie należy wpisywać odszkodowań przyznanych z tytułu ubezpieczenia plantacji wieloletnich, plonujących bądź nieplonujących (np. drzew i krzewów od ujemnych skutków przezimowania), kod 83-27-00, gdyż ubezpieczenia te dotyczą środka trwałego.

W kol.1 należy określić rodzaj uprawy lub grupy zwierząt z przyznanym odszkodowaniem, w kol. 2 podać kod uprawy lub kod grupy zwierząt, a w kol.3 kwotę przyznanego odszkodowania.

Uwaga:

Przyznane odszkodowanie musi uprzednio być zanotowane w tabeli Wpływów (w momencie przyznania) i ewentualnie w tabeli 8(18) SWAiZ Należności (o ile środki pieniężne nie wpłynęły do gospodarstwa rolnego do końca roku obrachunkowego).

Tabela 21   Użytkowane kwoty i limity produkcyjne w roku obrachunkowym

W tabeli tej należy wpisać (tylko ilościowo) następujące limity i kwoty produkcyjne (kody z grupy 18-4x-xx):

1. Te, które gospodarstwo posiadało na stan początkowy roku obrachunkowego (SAiZ tab. 9 [b]).
2. Te, które gospodarstwo dostało nieodpłatnie w roku bieżącym z dodatkowej puli instytucji skupującej lub przerabiającej produkt objęty limitem.
3. Te, które gospodarstwo dostało nieodpłatnie w roku bieżącym od osób trzecich (z daru).
4. Te, które gospodarstwo zakupiło w roku bieżącym.
5. Te, które gospodarstwo dzierżawiło (odpłatnie bądź nieodpłatnie).

W przypadku, gdy w gospodarstwie nastąpiła sprzedaż, oddzierżawa lub nieodpłatne przekazanie z gospodarstwa rolnego limitów i kwot produkcyjnych, należy odpowiednio o tę ilość pomniejszyć zapis w konkretnym wierszu, np. na stan początkowy roku obrachunkowego gospodarstwo posiadało 10 000 kg limitu produkcji mleka, a w ciągu roku sprzedano 3 000 kg, to w tej tabeli należy zaewidencjonować 7 000 kg.

W przypadku posiadania przez gospodarstwo limitu produkcji buraków cukrowych i zawieszenia w danym roku (w porozumieniu z cukrownią) uprawy buraków cukrowych należy pozostawić zapis odnośnie limitu produkcji buraków cukrowych w SAiZ, natomiast nie umieszczać zapisu w KOiZ tabela 21 „Użytkowane kwoty i limity produkcyjne”.

Tabela 22   Rejestr utraconych wartości oraz umorzeń

Wymienione w boczkach tabeli **pozycje od [a] do [d]** dotyczą utraconych wartości, natomiast pozycje **od [e] do [h]** dotyczą uzyskanych umorzeń.

W poszczególnych pozycjach należy wyszczególnić tytuły utraconych wartości lub umorzonych zobowiązań, zgodnie z Instrukcją Kodowania i Wykazami Kodów.

Uwaga:

Podstawą do uznania utraty wartości (np. należności za sprzedany produkt), bądź uznania umorzenia zobowiązania (np. za zakupiony materiał) jest wyrok sądowy lub ugoda stron. W wyjątkowych przypadkach (gdy rolnik jest pewny, że nie odzyska danej kwoty) dopuszcza się także ustne oświadczenie rolnika.

Tabela 23 Rozdysponowanie kosztów wspólnych**Definicja 14**

Koszty wspólne – to koszty, które wstępnie uznano za koszty gospodarstwa rolnego, których część (według faktycznego zużycia) powinna obciążyć gospodarstwo domowe i ewentualnie działalność pozarolniczą.

Nie są kosztami wspólnymi te koszty, które w 100% przeznaczone są na gospodarstwo domowe i / lub na działalność pozarolniczą. Pozycje takie należy wykreślić z tabel Wydatków, a jeśli określony materiał pochodził ze stanu początkowego, to skorygować wartość i ilość zapasu na 1 stycznia danego roku obrachunkowego.

Konieczność podziału kosztów wspólnych pojawia się w sytuacji:

- posiadania wspólnego urządzenia grzewczego, np.: dla budynków gospodarczych i domu mieszkalnego,
- zakupu paliw do dużych zbiorników pełniących funkcję stacji paliw, z których korzystają wszystkie pojazdy (gospodarstwa rolnego i prywatne),
- posiadania wspólnych urządzeń pomiarowych zużycia: energii elektrycznej, wody i gazu,
- korzystania z jednej linii telefonicznej w celach prywatnych i dla gospodarstwa rolnego.

W tabeli wpisać należy szacunkowy procentowy podział poszczególnych pozycji kosztów wspólnych.

Uwaga:

W sytuacji, gdy dla gospodarstwa rolnego są zainstalowane oddzielne urządzenia pomiarowe zużycia wody, energii elektrycznej i gazu, czy oddzielne liczniki centralnego ogrzewania, to w tabeli Wydatków odnotowane muszą być tylko koszty związane z urządzeniami gospodarstwa rolnego, a w tabeli 22 nie należy wpisywać ich jako koszty wspólne.

Tabela pomocnicza A   Zmiany w zasobach ziemi własnej

Tabela służy rozliczeniu (według rodzaju gruntów i klas bonitacyjnych) zmian zachodzących w roku obrachunkowym w zasobach ziemi własnej gospodarstwa rolnego. Jest to tabela pomocnicza dla tabeli 1 (1) SWAiZ.

Zwiększenie powierzchni wynikać może z zakupów (rejestrowanych na bieżąco w tabeli Wydatki KWiW) oraz z nieodpłatnych przekazania do gospodarstwa rolnego (rejestrowanych na bieżąco w tabeli 11 KOiZ).

Zmniejszenie powierzchni wynikać może ze sprzedaży (rejestrowanych na bieżąco w tabeli Wpływy KWiW) oraz z nieodpłatnych przekazania z gospodarstwa rolnego (rejestrowanych na bieżąco w tab. 10 KOiZ).

○ ile w momencie kupna, sprzedaży oraz nieodpłatnych przekazania („do” i „z” gospodarstwa rolnego) można było odnotować w jednej pozycji całą powierzchnię ujętą w danej transakcji, to w tej tabeli powierzchnię tę należy rozpisać (w odpowiedniej kolumnie) na poszczególne rodzaje gruntów oraz klasy gleb wg struktury zawartej w kol. 1.

W przypadku rekultywacji nieużytków, powierzchnię zrekultywowanych nieużytków należy wpisać w kolumnie „ubyło na przeklasyfikowanie”, a powierzchnię utworzonego z nich użytku w odpowiednich wierszach kolumny „przybyło z przeklasyfikowania”. Podobnie należy postąpić, gdy przeprowadzono nową klasyfikację gruntów gospodarstwa rolnego.

Powierzchnię ogólną ziemi własnej oraz powierzchnie poszczególnych rodzajów i klas gleb na początek roku (kol. 3) należy przepisać z tab. 1 SAiZ, bądź wydruku komputerowego (zamykającego rok poprzedni i jednocześnie otwierającego rok bieżący). Po rozpisaniu wiersza „Ogółem do rozliczenia” w kolumnach „Przybyło” i „Ubyło” na poszczególne rodzaje i klasy gleb, obliczyć należy powierzchnię ziemi na koniec roku w poszczególnych wierszach tabeli i wpisać ją w kol. 10. Dane z kolumny 10 należy przepisać do tab. 1 (1) SWAiZ.

Tabela pomocnicza B   Zmiany w drzewostanie leśnym

Tabela jest tabelą pomocniczą dla wypełnienia tabeli 2 (3) SWAiZ.

Dane o stanie początkowym drzewostanów leśnych należy przepisać z tab. 3 SAiZ, bądź z tab. 2 (3) SWAiZ roku poprzedniego. Dane o tegorocznych zakupach należy znaleźć w tab. Wydatki KWiW, o nieodpłatnych przekazaniach do gospodarstwa rolnego – w tab. 11 KOiZ, o zakończonych w roku bieżącym nowych nasadzeniach lasu – w tab. 16 KOiZ. Danych o zmniejszeniach powierzchni należy szukać w następujących tabelach: o sprzedaży – w tab. Wpływy KWiW, o nieodpłatnych przekazaniach z gospodarstwa rolnego – w tab. 10 KOiZ, o stratach losowych – w tab. 19 KOiZ. Wyręby likwidacyjne (zmniejszające powierzchnię

drzewostanu) oraz przerzedzające (zmniejszające stopień zadrzewienia) należy oszacować wraz z rolnikiem.

Po ustaleniu stanu końcowego poszczególnych drzewostanów leśnych informacje zawarte w kol. 1, kol. 2 oraz w kolumnach: 18, 19 i 20 tej tabeli należy przepisać do tabeli 2 (3) SWAiZ.

Jeśli w gospodarstwie były wyręby drzewostanu w okresie rębności, to przy wypełnianiu tej tabeli należy sprawdzić, co stało się z pozyskanym drewnem (kod 68-11-00 = drewno surowe – ścięte nieokorowane bale) – np. czy zostało sprzedane, darowane, przekazane na przerób, czy pozostało (w stanie nieprzetworzonym) na stan końcowy roku obrachunkowego (zapasy produktów towarowych). Jeśli surowe bale przekazano na przerób, to należy ustalić, czy drewno budowlane (kod 68-21-00) uzyskane z przerobu bali zostało np. sprzedane, zużyte w gospodarstwie na inwestycje, czy też pozostało w zapasach własnych potencjalnie towarowych na stan końcowy roku obrachunkowego.

Uwaga:

Drewno pozyskane z wyrębów pielęgnacyjnych nie ma wpływu na zmianę stopnia zadrzewienia w lesie.

**Tabela pomocnicza C   Sztukodni wypasu na pastwiskach nierolniczych
(nie będących użytkami rolnymi) własnych i obcych**

Definicja 15

Za pastwiska nierolnicze uznaje się wszystkie rodzaje gruntów nie będące użytkami rolnymi. Zalicza się do nich: hale górskie, pobocza dróg, rzek, stawów i jezior, polany leśne oraz wszelkiego rodzaju nieużytki.

Jeśli na tego rodzaju gruntach (własnych lub obcych) wypasane były zwierzęta, to w każdym miesiącu należy notować sztukodni wypasu – w podziale na wymienione w boczku tabeli grupy zwierząt. W przypadku owiec i kóz wszystkie grupy wiekowe i rodzajowe ujmują się łącznie.

Każda kolumna tabeli przeznaczona jest dla jednego miesiąca kalendarzowego. Wpisać do niej należy łączną ilość sztukodni wypasu dla określonej grupy zwierząt.

Uwaga:

Jeden sztukodzień (fizyczny) wypasu na pastwiskach nierolniczych – oznacza przebywanie na nich 1 sztuki fizycznej (z danej grupy wiekowej) w ciągu jednego dnia.

Przykład:

Jeżeli na opisanym wyżej typie pastwisk pasło się przez 15 dni 10 krów, a przez następne 15 dni 8 krów, to łączna liczba sztukodni za dany miesiąc wyniesie 270 sztukodni, co wynika

z następującego wyliczenia: $(15 \text{ dni} \times 10 \text{ szt.}) + (15 \text{ dni} \times 8 \text{ szt.}) = 150 + 120 = 270$ sztukodni wypasu.

Po zakończeniu roku obrachunkowego należy zsumować wszystkie zanotowane sztukodni wypasu dla poszczególnych grup zwierząt i wpisać je do kol. 10. Następnie liczby sztukodni fizycznych (z każdego wiersza) należy przemnożyć przez współczynniki przeliczeniowe z kol. 11, a uzyskane iloczyny wpisać do kol. 12 (sztukodni przeliczeniowe wypasu).

Ostatnią czynnością jest zsumowanie sztukodni przeliczeniowych wszystkich grup zwierząt i wpisanie tej sumy w ostatnim wierszu w kol.12 (pozycja zaznaczona odnośnikiem „/b”). Jednocześnie dane z tej pozycji należy przepisać do informacji ogólnych do punktu 2.8 na str. 4 KOiZ.

Tabela pomocnicza D   Dotacje i wsparcie towarowe

Tabela ta jest tabelą pomocniczą do rozliczenia wszelkiego typu dotacji i wsparcia towarowego przyznawanego gospodarstwu.

W kol. „Wyszczególnienie” należy dokładnie sprecyzować przedmiot dopłaty (czego dotyczy) oraz przez jaką instytucję jest przyznawana. W kolejnych kolumnach należy wpisać:

- kod dotacji lub wsparcia towarowego,
- miesiąc złożenia wniosku o dopłatę,
- miesiąc jej przyznania,
- wartość przyznanej dopłaty (zł) - która w odpowiednim miesiącu powinna być wpisana także w kol. 7 - 9 tabeli Wpływów KWiW,
- miesiąc, w którym otrzymano wpłatę,
- wartość otrzymanej wpłaty (zł) - która w odpowiednim miesiącu musi być wpisana także w kol. 10 - 12 tabeli Wpływów KWiW,
- pozostającą należność (zł) - która jeśli nie jest zwrócona do końca roku, to powinna się znaleźć w należnościach na stan końcowy roku obrachunkowego, czyli w tab. 8 (18) SWAiZ (zł),
- miesiąc, w którym zapadła decyzja o zwrocie całości lub części dopłaty na skutek niedopełnienia przez gospodarstwo warunków jej przyznania zawartych w umowie,
- wartość do zwrotu (zł) - która w miesiącu wydania decyzji o zwrocie powinna być wpisana także w kol. 7 - 9 tab. Wydatków KWiW,
- miesiąc zwrotu dopłaty,
- wartość zwrotu (zł) - która w odpowiednim miesiącu musi być wpisana także w kol. 10 - 12 tabeli Wydatków KWiW,

- wartość pozostającego zobowiązania - które jeśli nie jest spłacone do końca roku, to powinno się znaleźć w zobowiązaniach na stan końcowy roku obrachunkowego, czyli w tab. 10b (20) lub tab. 11c (21) SWAiZ (zł).

Jeśli dotację lub wsparcie towarowe rolnik otrzymuje w kilku ratach, to przy pierwszej wpłacie wypełnić należy kol. 1 - 8 niniejszej tabeli, a przy następnych wpłatach w nowym wierszu - powtórzyć zapisy z kol. 1 i 2 oraz wpisać: miesiąc kolejnej wpłaty (w kol. 6), jej wartość (w kol. 7) i ewentualnie pozostającą należność (w kol.8).

Podobnie należy postąpić, **jeśli zwrot dotacji lub wsparcia towarowego wypłacany jest przez rolnika w kilku ratach**. Zasądzony zwrot oraz pierwszą wypłatę należy wpisać w tym samym wierszu co kwota przyznanej dotacji i pierwsza wpłata. Następną wypłatę związaną ze zwrotem w nowym wierszu - wypełniając kolumny: 1 i 2 (jak przy poprzednim zapisie) oraz kol. 11 (miesiąc zwrotu kolejnej raty), kol. 12 (wartość kolejnej wypłaty związanej z tym zwrotem) i ewentualnie kol. 13 (pozostało zobowiązanie).

ANEKS**MASA 1 m³ NIEKTÓRYCH PRODUKTÓW ROLNICZYCH oraz MATERIAŁÓW DO PRODUKCJI wyrażona w dt**

Produkty i środki produkcji	masa 1 m³ w dt
Ziarna i nasiona w magazynie:	
pszenica	7,1 - 8,2
żyto	6,6 - 7,8
jęczmień	5,8 - 6,4
owies	4,0 - 5,0
kukurydza	7,0 - 8,0
nasiona traw	3,2 - 3,5
rzepak	7,0 - 7,5
rzepik	6,8 - 7,0
słonecznik	3,9 - 4,1
bobik	7,5 - 8,5
groch	7,8 - 8,2
wyka	7,6 - 8,0
Korzenie i bulwy okopowych:	
ziemniaki	6,3 - 7,3
buraki cukrowe	6,5 - 7,0
buraki pastewne	6,3 - 7,0
marchew pastewna	6,6 - 7,6
Pasze zielone:	
zielonki zbożowe	3,2 - 3,5
liście buraczane	3,5 - 3,7
Siana:	
łąkowe luzem	0,7
z koniczyny i lucerny luzem	0,9
prasowane - w balotach	1,4 - 1,8
Kiszonki (w silosach wieżowych):	
z liści buraczanych	9,0
z zielonek o zawartości 20% s. m.	7,5 - 8,0
z zielonek o zawartości 25% s. m.	6,5 - 7,0
z zielonek o zawartości 33% s. m.	5,0 - 5,5
z zielonek o zawartości 45% s. m.	4,0
z kukurydzy w dojrzałości mlecznej	7,0 - 7,5
z kukurydzy w dojrzałości woskowej	6,5 - 8,5
z kolb kukurydzy	6,8 - 8,5
z ziemniaków	10,0
z wyśtoków świeżych	10,0

* Uwaga: dla silosów przejazdowych podane wartości trzeba obniżyć o ok. 15 - 20%.

Produkty i środki produkcji	masa 1 m³ w dt
Słomy:	
luzem	0,4 - 0,6
w balotach okrągłych	1,0 - 1,2
w balotach prostokątnych	1,3 - 1,6
Pasze treściwe:	
śruty zbożowe	5,5 - 6,0
śruta sojowa	6,0 - 7,0
otręby	1,3 - 1,5
mieszanki treściwe dla krów mlecznych	5,5 - 6,5
mieszanki pełnoporcjowe dla macior, tuczników i drobiu	6,0 - 7,0
wysłodki suche	3,0 - 3,5
płatki ziemniaczane	1,4 - 1,5
Nawozy mineralne:	
siarczan amonu	10
saletra wapniowa	10
mocznik	7 - 8
superfosfat	9 - 11
sól potasowa	9 - 12
fosforan potasu	10 - 13
węglan wapniowy	12 - 14
wapno palone	10 - 12
Nawozy organiczne:	
obornik	5 - 9
kompost	9 - 11
torf luzem	0,4 - 0,7
torf prasowany	2,5 - 4,0
Materiały budowlane:	
piasek, żwir suchy	15
piasek, żwir wilgotny	20
cement	22 - 23